

Συγγραφική Ομάδα ΕΚΠΑ

Ελληνική Γλώσσα

Οι αξίες μας: **Βοήθεια**

2η Δημοτικού

Βιβλίο Μαθήματος

2ο τεύχος

Ελληνική Γλώσσα

Οι αξίες μας: Βοήθεια

2η Δημοτικού

Βιβλίο Μαθήματος

2ο τεύχος

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονίστρια / Αξιολογήτρια

Γεωργία Ρογάρη

Εν ενεργεία εκπαιδευτικός

Αξιολογήτρια

Ευανθία Πεσματζόγλου

Εν ενεργεία εκπαιδευτικός

Αξιολογήτρια

Βασιλική Σύλβια Δεληγιαννίδου

Εν ενεργεία εκπαιδευτικός

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Παναγιώτα Γιαννοπούλου

Πτυχιούχος Πληροφορικής

Επικουρικός Εμπειρογνώμονας

Ειρήνη Σταυριανού

Πτυχιούχος τεχνολογίας γραφικών τεχνών

**Υπεύθυνος/η Διδακτικού Πακέτου για το Ινστιτούτο
Εκπαιδευτικής Πολιτικής**

Σταυρούλα Βούρβουλη

Σύμβουλος Β' ΙΕΠ

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνος Πράξης

Διονύσιος Μουρελάτος

Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αναπληρωτής Υπεύθυνος Πράξης

Στυλιανός Μαυρατζάς

Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Συγγραφική Ομάδα ΕΚΠΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Σειρά: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

Ελληνική Γλώσσα

Οι αξίες μας: **Βοήθεια**

2η Δημοτικού

Βιβλίο Μαθήματος

2ο τεύχος

Εταιρεία Αξιοποίησης και Διαχείρισης της Περιουσίας του Πανεπιστημίου Αθηνών
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΚΠΑ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Επιστημονική υπεύθυνη: Ευγενία Μαγουλά Καθηγήτρια Γλωσσολογίας και εκπαιδευτικών εφαρμογών ΕΚΠΑ

Υπεύθυνος έργου: Νικόλαος Θωμαΐδης Καθηγητής Αναλυτικής Χημείας ΕΚΠΑ, Πρόεδρος ΕΑΔΠΠΑ - Εκδόσεις ΕΚΠΑ

Συντονισμός και επιστημονική επιμέλεια συγγραφικού έργου Δημοτικού:

Ευγενία Μαγουλά & Γεωργία Στύλου Δρ. Εφαρμοσμένης γλωσσολογίας ΠΕ70

Συντονισμός 2ης τάξης: Μαριγώ Πασπαλιάρη ΜΑ ΠΕ70

Συγγραφική ομάδα 2ης τάξης: Μαριγώ Πασπαλιάρη, Ευγενία Μαγουλά, Γεωργία Στύλου, Μυρτώ Γιαννάκη ΜΑ ΠΕ70, Όλγα Ξαντινίδου ΜΑ ΠΕ70, Αναστασία Ξυνογαλά ΜΑ ΠΕ70, Μαγδαληνή Παπάζογλου ΠΕ70

Επιμέλεια ύλης Λεξιλογίου: Αγγελική Ευθυμίου Καθηγήτρια Γλωσσολογίας Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Κριτική Ανάγνωση: Νεφέλη Γκάτσου Δρ. ΠΕ70

Συμβουλευτική ομάδα σε ειδικά και παροχή υλικού: Ευγενία Βασιλάκη Αν. Καθηγήτρια Διδακτικής της γλώσσας Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Χρύσα Κουράκη Δρ. Παιδικής Λογοτεχνίας Επικ. Καθηγήτρια, Αλεξία Ορφανού Δρ. Παιδαγωγικής ΕΔΙΠ ΕΚΠΑ

Εικονογράφηση: Ανδρέας Κιτανίδης

Σχεδιασμός, οπτική επιμέλεια & σελιδοποίηση: Νικολέττα Βασιλείου

Ηχογραφήσεις: Εργαστήριο Μουσικής, Ακουστικής Τεχνολογίας, Τμήμα Μουσικών Σπουδών ΕΚΠΑ: Αναστασία Γεωργάκη Καθηγήτρια, Ιωάννης Μαλαφής ΕΔΙΠ, Βίκτωρ Ματέλα ΜΑ

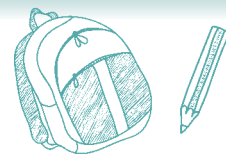
Δημιουργία ειδικών Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων: Μαριγώ Πασπαλιάρη, Μυρτώ Γιαννάκη, Όλγα Ξαντινίδου, Αναστασία Ξυνογαλά, Μαγδαληνή Παπάζογλου

Συντονισμός & Τεχνική Επιμέλεια Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων:

Κωνσταντίνος Τσιμπάνης Μηχανικός Πληροφορικής ΕΚΠΑ

Ανάπτυξη ψηφιακών μορφών διδακτικού βιβλίου: Μαρία Νικολαΐδου

Δικαιούχος συγγραφής: ΕΑΔΠΠΑ - Εκδόσεις ΕΚΠΑ

Η παρέα μας

Σύμβολα

διαβάζω και καταλαβαίνω

ακούω και καταλαβαίνω

μιλώ

γράφω κείμενα

αναζητώ στο λεξικό

ορθογραφία

συνεργάζομαι σε προφορικό και γραπτό λόγο

δημιουργική δραστηριότητα

σκέφτομαι

παρατηρώ, ενώνω, κυκλώνω

Περιεχόμενα

Υποενότητες

Γλωσσικές δεξιότητες

Κείμενα

3

Δημιουργία και τέχνη σελ. 8

3.1 Παίζω και δημιουργώ σελ. 10

- Οδηγίες κατασκευής
- Η ουρά του γαϊδάρου

- Φρίντα Κάλο

• Οδηγίες

- Η ουρά του γαϊδάρου
- Ένας σελιδοδείκτης «οριγκάμι»

3.2 Τόσα πολλά μουσεία! σελ. 18

- Μουσείο Παλαιοντολογίας και Γεωλογίας
- Παιδικό Μουσείο Θεσσαλονίκης
- Τι μπορούμε να κάνουμε στο μουσείο;

• Οδηγίες

- Οδηγίες στο μουσείο

4

Το σώμα μας - Η δύναμή μας! σελ. 32

4.1 Το πολύχρωμο πιάτο μου σελ. 34

- Πώς να καταβροχθίσετε ένα ουράνιο τόξο
- Μια γιορτή στη λαϊκή αγορά
- Οι καλές μας συνήθειες
- Αινίγματα και γλωσσοδέτες

- Ο Μάκης Ενζυμάκης και η μάχη στο στομάχι

• Αφήγηση

- Μια γιορτή στη λαϊκή αγορά
- Αφηγούμαι μια αστεία ιστορία

- Οι διατροφικές μας συνήθειες
σελ. 36

4.2 Από την κορφή ως τα νύχια σελ. 42

- Ένα τέρας στην μπανιέρα
- Χέρια καθαρά
- Μια ζεστή αγκαλιά

• Οδηγίες

- Υγιεινή χεριών και δοντιών

5

Ο πλανήτης Γη, το σπίτι μας σελ. 56

5.1 Οι εποχές στήνουν χορό σελ. 58

- Βροντές και αστραπές
- Ο μύθος της Περσεφόνης
- Τα φύλλα των δέντρων
- Χειμώνας στην Ξάνθη

- Η κυρα-Καλή και οι 12 μήνες

• Περιγραφή τόπου

- Ο τόπος μας τον χειμώνα

5.2 Σκεφτόμαστε οικο-λογικά σελ. 67

- Μαθαίνω για την κλιματική αλλαγή
- Μια όμορφη πόλη!
- Μια ζεστή αγκαλιά

- Σήμα προστασίας του περιβάλλοντος
σελ. 70

Επετειακά

σελ. 78

Οι τρεις Ιεράρχες σελ. 78

- Η Γιορτή των Τριών Ιεραρχών

Λεξιλόγιο**Γραμματική****Υποενότητες**

Οικογένειες λέξεων: «γωνία, χαρτί»	- Δίνουμε οδηγίες - Ερωτηματικές λέξεις: πού, πώς, πότε, ποιος/-α/-ο, πόσο, γιατί, τι - Επιρρήματα	3.3 <u>Στα θέατρα και στα μουσεία καλπάζει η φαντασία</u> σελ. 25	Λογοτεχνία - Ώρα για θέατρο! - Πάμε θέατρο - Το μυστήριο στο μουσείο
Τι σημαίνουν οι λέξεις: «συλλογή, ίππος»	Ουσιαστικά θηλυκά σε -η	3.4 <u>Επανάληψη</u> σελ. 30	Πρόσκληση για θεατρική παράσταση σελ. 27 - Η Ενότητα 3 με μια ματιά - Ελέγχω τις γνώσεις μου
- Η πυραμίδα της υγιεινής διατροφής - Οικογένεια της λέξης: «υγεία»	Ρήμα: Παρελθόν διαρκείας	4.3 <u>Στην υγεία μας παιδιά...</u> σελ. 49	Λογοτεχνία - Η μαγική χύτρα - Η νεράιδα και τα λουλούδια της πορτοκαλιάς - Ώρα για ύπνο ή...για παιχνίδι;
- Σύνθετες λέξεις «δόντι» - Οικογένεια της λέξης «δόντι»	Ουσιαστικά ουδέτερα σε -ας	4.4 <u>Επανάληψη</u> σελ. 54	- Η Ενότητα 4 με μια ματιά - Ελέγχω τις γνώσεις μου
- Εποχές και μήνες - Φράσεις για τον καιρό	Κύρια ονόματα	5.3 <u>Στην εποχή των δεινοσαύρων</u> σελ. 73	Λογοτεχνία - Ο κόσμος των δεινοσαύρων - Ένας δεινόσαυρος στην πόλη
Περιβάλλον	Ουσιαστικά αρσενικά σε -ας και -ης	5.4 <u>Επανάληψη</u> σελ. 76	- Η Ενότητα 5 με μια ματιά - Ελέγχω τις γνώσεις μου

Απόκριες - Σαρακοστή σελ. 79

- Το καρναβάλι
- Σαρακοστή

25η Μαρτίου σελ. 80

- Η Φιλική Εταιρεία

3 Δημιουργία και τέχνη

- Τι είναι τέχνη;
- Τι είναι μουσείο;
- Μας αρέσει το θέατρο;
- Τι μας αρέσει να δημιουργούμε;

Χμ, τι να φτιάξω;

Το βρήκα!
Θα φτιάξω μια μάσκα
αρχαίου θεάτρου.

Εμένα μου αρέσουν τα
ζώα. Θα κάνω ένα αλογάκι.

Η τάξη μας συμμετέχει σε μια Έκθεση με έργα από πηλό.
Βάζουμε τη φαντασία μας και ξεκινάμε!

Θα φτιάξω ένα
βραχιόλι με μικρές
πήλινες πέτρες.

Εγώ θα φτιάξω μια
όμορφη μπαλαρίνα!

Μπορώ να φτιάξω
ένα αγαματάκι που
είδα στο Μουσείο
Κυκλαδικής Τέχνης;

Ωραία ιδέα! Κι
εγώ θα πλάσω μια
πήλινη σφυρίχτρα.

3.1 Παίζω και δημιουργώ...

Σήμερα θα συνδυάσουμε τη ζωγραφική με το παιχνίδι.
Ας παίξουμε το παιχνίδι «Η ουρά του χαϊδάρου».

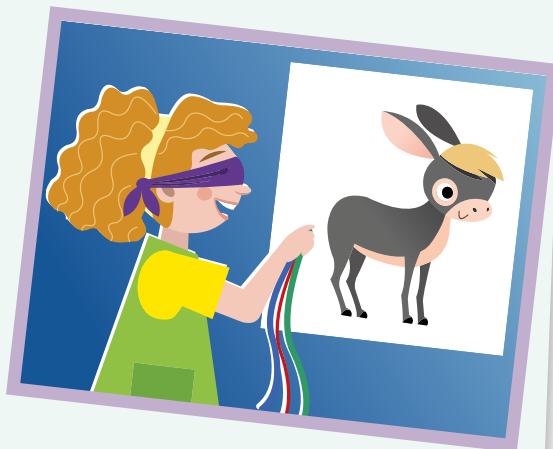
Τέλεια! Μας αρέσουν πολύ τα παιχνίδια!

1 Η ουρά του χαϊδάρου

Τι χρειαζόμαστε;

- >> Τη ζωγραφιά ενός χαϊδάρου.
- >> Μία ψεύτικη ουρά που θα μπορούμε να την κολλήσουμε στη ζωγραφιά.
- >> Μαντίλια για να καλύψουμε τα μάτια.

Πού θα βρούμε την ουρά;

- >> Μπορείτε να φτιάξετε την ουρά του χαϊδάρου με μάλλινες κλωστές ή κορδέλες που θα τις δέσετε στη μία άκρη.

Πώς παίζεται;

- >> **Στηρίζετε** τη ζωγραφιά στον πίνακα ή στον τοίχο.
- >> **Δένετε** τα μάτια του παιδιού που θα κολλήσει την ουρά.
- >> **Προσπαθείτε** να κολλήσετε την ουρά στο σωστό μέρος της ζωγραφιάς, κάθε παιδί με τη σειρά του, ξεκινώντας από μια απόσταση.
- >> Όποιος καταφέρει να κολλήσει την ουρά στη σωστή θέση ή όσο πιο κοντά γίνεται, κερδίζει!

Παραλλαγή:

Κάθε παιδί με δεμένα μάτια προσπαθεί να ζωγραφίσει την ουρά πάνω στην εικόνα του χαϊδάρου. Μπορείτε να παίξετε και σε ομάδες.

1 Απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Τι χρειαζόμαστε για να παίξουμε αυτό το παιχνίδι;
- Πώς μπορούμε να κερδίσουμε;
- Με ποια άλλα ζώα μπορούμε να παίξουμε το παιχνίδι αυτό; Πώς θα το λέγαμε τότε;

2 Ποια είναι η γνώμη μου για αυτό το παιχνίδι;

Βάζω ☒ συμφωνώ ή ☒ διαφωνώ.

Το παιχνίδι ήταν:		Για το παιχνίδι χρειαζόταν:	
1. διασκεδαστικό;		1. σκέψη;	
2. επιτραπέζιο;		2. παρατηρητικότητα;	
3. γρήγορο;		3. καλή μνήμη;	
4. ομαδικό;		4. φαντασία;	
5. δημιουργικό;		5. προσανατολισμό;	

3 Γράφω τη γνώμη μου για το παιχνίδι.

Το παιχνίδι «Η ουρά του χαϊδάρου» μου άρεσε, γιατί ήταν πολύ διασκεδαστικό και γρήγορο.

Εμένα δε μου άρεσε, γιατί δεν είναι επιτραπέζιο.

Το παιχνίδι «Η ουρά του χαϊδάρου» _____

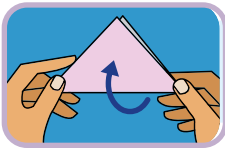
3.1 Παίζω και δημιουργώ...

Στο εργαστήριο καλλιτεχνικών μαθαίνουμε να φτιάχνουμε Οριγκάμι. Στα ιαπωνικά «οριγκάμι» σημαίνει «δίπλωμα χαρτιού». Τι θα φτιάξουμε εμείς;

2 Ένας σελιδοδείκτης «οριγκάμι»

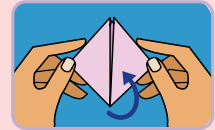
1

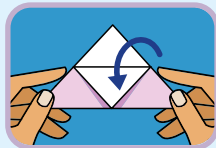
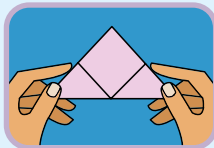
Παίρνουμε ένα τετράγωνο χαρτί και το διπλώνουμε **διαγώνια**.

2

Ενώνουμε **προσεκτικά** τη γωνία που είναι αριστερά με την κορυφή του τριγώνου.
Κάνουμε το ίδιο και με τη γωνία που είναι δεξιά.

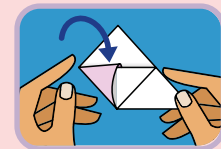
3

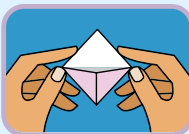
Ξεδιπλώνουμε **αργά** και διπλώνουμε την κορυφή προς τα κάτω. Έτσι σχηματίζεται **εύκολα** ένα νέο τρίγωνο, που η κορυφή του ακουμπάει στη βάση του αρχικού μας τριγώνου.

4

Σηκώνουμε προς τα πάνω τη γωνία του τριγώνου αριστερά. Τη διπλώνουμε προς τα μέσα **απαλά**, «αγκαλιάζοντας» το μικρό τρίγωνο.

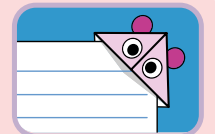
5

Κάνουμε το ίδιο και για τη δεξιά πλευρά.

6

Κολλάμε ματάκια, αυτιά και ό,τι άλλο μας αρέσει.
Έτοιμος ο σελιδοδείκτης μας!

Απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Τι είναι ο σελιδοδείκτης και πού χρησιμεύει;
- Ποια υλικά χρειάζονται για τον σελιδοδείκτη;
- Ποια σχήματα βλέπουμε καθώς διπλώνουμε το χαρτί;
- Ποια βήματα ακολουθούμε για να γίνει ο σελιδοδείκτης;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Παίρνουμε ένα **τετράγωνο** χρωματιστό **χαρτί** και το διπλώνουμε **διαγώνια**. Οι λέξεις με μπλε χρώμα κρύβουν μέσα τη λέξη «**γωνία**».

1 Κυκλώνουμε τις λέξεις που έχουν μέσα τους τη «**γωνία**».

γωνιακός | γόμα | τρίγωνο | τετράγωνο
παγώνω | αγώνας | διαγώνια | πολύγωνο

2 Κυκλώνουμε τις λέξεις που έχουν μέσα το «**χαρτί**».

χάρτινος | χαρούμενος | χαρταετός
χαρτοπετσέτα | χαίρομαι | χαρτάκι

3 α. Συνδυάζουμε «**χαρτί / χάρτινος**» και «**γωνία/γωνιακός**» με λέξεις από το πλαίσιο και γράφουμε φράσεις.

καναπές | καραβάκι | ~~κουζίνα~~ | περιτυλίγματος | σακούλα
κατάστημα | τραπεζιού | ~~σελιδοδείκτης~~

χαρτί/χάρτινος	γωνία/γωνιακός
χάρτινος σελιδοδείκτης	γωνιακή κουζίνα

β. Γράφω δύο προτάσεις με τις φράσεις από την προηγούμενη άσκηση.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Οι οδηγίες μάς λένε πώς να κάνουμε κάτι σωστά: πώς να παίξουμε ένα παιχνίδι ή πώς να φτιάξουμε κάτι.

A. Οδηγίες

Παρατηρώ

- Στηρίζουμε τη ζωγραφιά στον πίνακα. Ποιοι; Εμείς, παιδιά!
- Στηρίζετε τη ζωγραφιά στον πίνακα. Ποιοι; Εσείς, παιδιά!

Μαθαίνω

Δίνουμε οδηγίες στα πρόσωπα «**εμείς**» ή «**εσείς**».

Αφήνουμε τις τσάντες μας κάτω από το θρανίο.

Αφήνετε τις τσάντες σας κάτω από το θρανίο.

Γράφουμε και με τους δύο τρόπους μια οδηγία για την τάξη μας.

Εφαρμόζω

(εμείς) _____

(εσείς) _____

B. Πώς ρωτάμε;

τι, πού, πώς, πότε, γιατί, πόσο,
ποιος - ποια - ποιο;

1. _____ χρειαζόμαστε;
2. _____ θα βρούμε την ουρά;
3. _____ παίζεται;

Οι προτάσεις αυτές ονομάζονται **ερωτηματικές**.

πού, πώς → βάζουμε όταν ρωτούν

τι, ποιος, ποια, ποιο → δεν βάζουμε

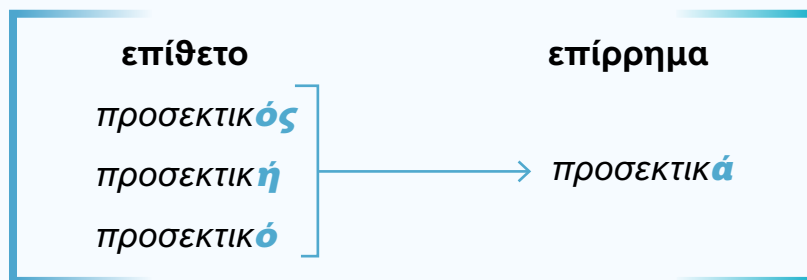
Γ. Πώς κάνουμε κάτι;

Στα κείμενο «**Ένας σελιδοδείκτης: Οριγκάμι**» υπάρχουν λέξεις με έντονα γράμματα. Τις γράφουμε δίπλα στο ρήμα.

Ρήμα	Επίρρημα
διπλώνουμε	διαγώνια
ενώνουμε	
ξεδιπλώνουμε	
διπλώνουμε	

3.1 Παίζω και δημιουργώ...

Οι λέξεις αυτές λέγονται **επίρρηματα**.
Μας δείχνουν **πώς** κάνουμε κάτι, δηλαδή
τον τρόπο: διπλώνουμε **διαχώνια**,
ενώνουμε **προσεκτικά**.

Οι λέξεις σχηματίζονται η μια από την άλλη. Συμπληρώνω.

Το επίθετο...	εύκολος, εύκολη, εύκολο	→	εύκολα
	αργός, αργή, αργό	γίνεται το επίρρημα... →	
	απαλός, απαλή, απαλό	→	

3 Σχηματίζουμε το επίρρημα και συμπληρώνουμε.

1. Κόβουμε με το ψαλίδι _____ (προσεκτικός).
2. Η δασκάλα μάς καλημέρισε πολύ _____ (γλυκός).
3. Κρατάμε το πινέλο _____ (σταθερός).
4. Πλάθουμε τον πηλό _____ (αργός).

3 Φρίντα Κάλο

1 Ακούμε την ιστορία και υπογραμμίζουμε τη σωστή λέξη.

1. Η Φρίντα Κάλο σπούδαζε: **ζωγράφος** / **γιατρός**.
2. Η Φρίντα ζωγράφιζε τον εαυτό της: **γελαστό** / **σοβαρό**.
3. Στη Φρίντα άρεσε να φοράει ρούχα: **πολύχρωμα** / **μονόχρωμα**
4. Συνολικά ζωγράφισε πάνω από: **διακόσιους** / **τριακόσιους** πίνακες.
5. Στον τελευταίο πίνακά της έχει ζωγραφίσει: **καρπούζια** / **μήλα**.

2 Ακούμε δεύτερη φορά την ιστορία και συμπληρώνουμε τις λέξεις.

1. Η Φρίντα Κάλο μετέτρεψε τις εμπειρίες της σε έργα _____.
2. Ενώ ήταν στο νοσοκομείο, η Φρίντα _____ πίνακες με τον εαυτό της.
3. Η ζωγραφική βοήθησε τη Φρίντα να _____ καλύτερα.
4. Ο κόσμος _____ πολύ για τη Φρίντα.
5. Η Φρίντα ήταν περήφανη που ήταν _____.

3 Παρατηρούμε την εικόνα και συζητάμε:

- α. Τι δείχνει ο πίνακας;
- β. Τι φοράει η Φρίντα; Την περιγράφουμε.
- γ. Πώς νιώθουμε εμείς βλέποντας τον πίνακα;

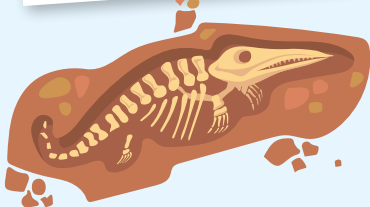

3.2 Τόσα πολλά μουσεία!

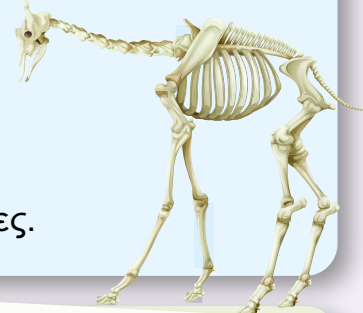
Παιδιά, εσείς ποια μουσεία έχετε ήδη επισκεφτεί;

Εγώ έχω επισκεφτεί το **Μουσείο Παλαιοντολογίας και Γεωλογίας**. Είναι εντυπωσιακό. Ανήκει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Μουσείο Παλαιοντολογίας και Γεωλογίας

Η συλλογή του Μουσείου περιλαμβάνει απολιθώματα ζώων και φυτών από όλη την Ελλάδα. Πριν από εκατομμύρια χρόνια ζούσαν και στη χώρα μας ιππάρια, δηλαδή πρωτόγονα μικρά άλογα, μαχαιρόδοντες, γαζέλες, καμηλοπαρδάλεις, ρινόκεροι και ύαινες.

Παιδικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Εγώ πήγα το καλοκαίρι στο **Παιδικό Μουσείο Θεσσαλονίκης**.

«Από τότε που υπάρχουν παιδιά υπάρχουν και παιχνίδια.» Το Παιδικό Μουσείο Θεσσαλονίκης έχει ποικίλες συλλογές που δείχνουν πώς έπαιζαν τα παιδιά παλιότερα. Όμορφα παιχνίδια, σχολικά αντικείμενα και βιβλία έχουν την τιμητική τους. Στο μουσείο πραγματοποιούνται εκπαιδευτικά προγράμματα. Κάποια είναι και στη νοηματική γλώσσα.

Η δράση είναι προσβάσιμη στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα

Διοργανώνεται
το **Σάββατο 13/01**
Δημιουργική - Ψηφιακή
Ξενάγηση με διερμηνεία στην
Ελληνική Νοηματική Γλώσσα
στις **17:00**

Βιωματικό καλλιτεχνικό
εργαστήρι με τίτλο:
358 μέρες για τα Χριστούγεννα

Ας κάνουμε έναν **ψηφιακό περίπατο στο Παιδικό Μουσείο!**
Θα βρούμε παιχνίδια, κούκλες, βιβλία και σχολικά αντικείμενα από όλες τις εποχές!

1 Επιλέγω τη σωστή απάντηση.

1. Τα **απολιθώματα ζώων** είναι

- α** αυτό που έχει μείνει από ζώα που έζησαν πριν από εκατομμύρια χρόνια.
- β** ζώα που είναι από πέτρα.

2. Η **νοηματική γλώσσα** είναι

- α** μια ξένη γλώσσα που δεν καταλαβαίνουμε.
- β** γλώσσα με χειρονομίες.

3. Στην **ψηφιακή ξενάγηση**

- α** κάνουμε βόλτα στο πάρκο.
- β** μπαίνουμε στο μουσείο μέσω υπολογιστή.

4. Στο Μουσείο Παλαιοντολογίας και Γεωλογίας βλέπουμε ζώα που...

- α** ζουν στην Ελλάδα.
- β** έζησαν παλιά στην Ελλάδα.

2 Ο Φίλιππος και η Ελπίδα συζητούν για τα μουσεία που επισκέφτηκαν. Για να ρωτήσουν χρησιμοποιούν: Ποιος; Πού; Πότε; Τι; Πώς; Γιατί; Παίζουμε τον διάλογο.

3 Συζητάμε για Μουσεία που γνωρίζουμε. Γράφω ποιο θέλω να επισκεφτώ και γιατί.

Θα ήθελα να επισκεφτώ _____

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. Συλλογή

Παρατηρούμε

Η **συλλογή** του Μουσείου περιλαμβάνει απολιθώματα ζώων.

Οι **συλλογές** του Παιδικού Μουσείου δείχνουν πώς έπαιζαν τα παιδιά παλιότερα.

Τι μπορεί να είναι η συλλογή σε ένα μουσείο; _____

Αναζητούμε τις λέξεις στο Σχολικό Λεξικό και γράφουμε από ένα παράδειγμα.

α. συλλογή: _____

β. σύλλογος: _____

2. Ίππος

Παρατηρούμε

Στη χώρα μας ζούσαν **ιππάρια**, δηλαδή πρωτόγονα μικρά άλογα.

Αναζητούμε τη λέξη «ίππος» στο Σχολικό Λεξικό. Γράφουμε τι σημαίνει.

ίππος: _____

Ποια λέξη είναι πριν και ποια λέξη μετά; Τις γράφουμε.

α. _____

β. _____

4 Τι μπορούμε να κάνουμε στο μουσείο;

- να δούμε τις συλλογές
- να διασκεδάσουμε με παιχνίδια
- να πάρουμε μέρος σε διαγωνισμούς
- να περιηγηθούμε ψηφιακά
- να διανυκτερεύσουμε

Η **εικονική πραγματικότητα** είναι σαν ένα μαγικό παράθυρο που μας δείχνει έναν κόσμο, που μοιάζει αληθινός, αλλά είναι φτιαγμένος με την τεχνολογία.

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

«Ξενάγηση στην Αρχαία Αθήνα»
Σάββατο 11 Νοεμβρίου 18:00

Κρατήσεις: τηλ. 2310 913 047
info@paidikomouseio.gr
Κλεάνθους 57, Γρ. Λαμπράκη

1 Επιλέγουμε τη σωστή απάντηση.

- Πού θα ξεναγηθούν **εικονικά** τα παιδιά;
 - α** στο μουσείο
 - β** στην Αρχαία Αθήνα
- Πότε γίνεται η ξενάγηση;
 - α** Σάββατο 11 Νοεμβρίου
 - β** Σάββατο 11 Δεκεμβρίου
- Τι ώρα γίνεται η ξενάγηση;
 - α** Στις 8 το απόγευμα.
 - β** Στις 6 το απόγευμα

3.2 Τόσα πολλά μουσεία!

Την Κυριακή πήγα με τη θεία μου στο Αρχαιολογικό Μουσείο. Είναι **ξεναγός** και με πήρε μαζί της. Φόρεσα ειδικά γυαλιά και βρέθηκα... στην Αρχαία Ελλάδα!

Ωραία! Κι εγώ είδα μια αφίσα του Παιδικού Μουσείου Θεσσαλονίκης για ψηφιακή **ξενάγηση** στην Αρχαία Αθήνα.

2 Συζητάμε.

- Έχεις επισκεφθεί κάποιο μουσείο; Ποιο;
- Τι έχεις κάνει εκεί;
- Τι άλλο θα μπορούσαμε να κάνουμε σε ένα μουσείο;

Στο μουσείο θα ήθελα...

- να διαβάσουμε παραμύθια στα αγάλματα.
- να παίξουμε _____
- να _____

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Ουσιαστικά θηλυκά σε -ή

η κατασκευή - οι κατασκευές

Παρατηρώ

Το δώρο μου είναι **μια κατασκευή**.

Τα κουτιά **των κατασκευών** έχουν οδηγίες.

Μαθαίνω

η κατασκευή - οι κατασκευές		
Ενικός Αριθμός		Πληθυντικός Αριθμός
Ονομαστική	η κατασκευή	οι κατασκευές
Αιτιατική	την κατασκευή	τις κατασκευές
Γενική	της κατασκευής	των κατασκευών

Εφαρμόζω

Σχηματίζω προτάσεις.

- Οι οδηγίες ☒
- Μου αρέσουν ☐
- Βάλε ☐
- Τα τουβλάκια ☐
- Μπράβο! Υπέροχη ☐

- οι κατασκευές με χαρτί.
- των κατασκευών είναι στο κουβαδάκι.
- κατασκευή!
- της κατασκευής είναι στο φυλλάδιο.
- την κατασκευή σου στο ράφι.

ΓΡΑΦΩ ΚΕΙΜΕΝΑ

- 1 Φαντάζεσαι ότι είσαι ο φύλακας του μουσείου. Τι οδηγίες δίνεις στα παιδιά; Συνδυάζω τις λέξεις και γράφω.

ρήματα	ουσιαστικά	επιρρήματα
μιλάω, παρατηρώ, αγοράζω, μπαίνω, περπατάω, διαβάζω	το εισιτήριο, τα καρτελάκια, τις προθήκες, στα παιδιά, στους διαδρόμους, στην αίθουσα	σιγανά, αργά, προσεκτικά, πρώτα, χαμηλόφωνα

1. Αγοράζουμε πρώτα το εισιτήριο.

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

5 Ώρα για θέατρο!

Ο μικρός Ερμής είναι ένα κεφάλτο παιδί που έχει όμως ένα τρομερό ελάττωμα: λείει ψέματα!

Ράφτης Δύο αριστερά, ένα δεξιά.
Κόμπος. Δέσιμο. Πλέκω γερά,
πλέκω όμορφα. Αχ, και να
έβλεπα καλύτερα.

Ξαφνικά ακούγεται ένας περίεργος
θόρυβος και μια σκιά.

Φάντασμα Ουουουουου! Ράφτη, φτιάξε
βαλίτσες, ήρθα να σε πάρω στη
χώρα των φαντασμάτων!

Ράφτης Όχι, φαντασματάκι μου! Λυπήσου με!
Άφησέ με κι εγώ θα σου ράβω καινούρια
σεντόνια μέρα-νύχτα! Ό,τι θες,
φάντασμά μου, θα σου το δώσω!

Φάντασμα Όχι σε μένα, θα το δώσεις στον Ερμή.
Θα του δώσεις έξι ασημένια νομίσματα κι εκείνος
θα σου φέρει το μαντίλι της Νεράιδας του Δάσους!

Ράφτης Μα η Νεράιδα του Δάσους είναι ένας μύθος, δεν υπάρχει!

Φάντασμα Κι όμως υπάρχει!

Ράφτης Θα βλέπω και τα γράμματα και τους αριθμούς;

Φάντασμα Κεφαλαία και μικρά! Τριψήφιους και μονοψήφιους!

Ράφτης Θα βλέπω τη θάλασσα και το βουνό;

Φάντασμα Θα τα βλέπεις μέχρι πέρα μακριά!

Ράφτης Θα βλέπω τα χρώματα;

Φάντασμα Κυρίως... το μαύρο!

Ράφτης Μα τότε με κάνεις πολύ χαρούμενο, φάντασμά μου.
Σου υπόσχομαι ότι αύριο το πρωί θα δώσω τα έξι ασημένια
στον Ερμή.

Φάντασμα Καλώς. Άντε, γεια σου τώρα. Ουουουουου!

3.3 Στα θέατρα και στα μουσεία καλπάζει η φαντασία

1 Σωστό ή Λάθος; Βάζω

	Σ	Λ
1. Ο μικρός Ερμής λέει πάντα την αλήθεια.		
2. Ο γέρος ράφτης δε βλέπει καλά.		
3. Το παιδί παρουσιάζεται στον ράφτη σαν φάντασμα.		
4. Ο ράφτης καταλαβαίνει ότι ο μικρός Ερμής τον κοροϊδεύει.		
5. Το φάντασμα-Ερμής ζητάει από τον ράφτη 6 ασημένια νομίσματα.		

Συζητάμε στην τάξη για την αλήθεια και τα ψέματα που λέει ο μικρός Ερμής.

6 Πάμε θέατρο!

- Σου αρέσει το παιδικό θέατρο;
- Ποια παράσταση έχεις δει;
- Τι σου άρεσε;
- Θα ήθελες να παίξεις σε ένα θεατρικό έργο;

θεατρική ομάδα

τίτλος έργου **Πρόσκληση για 2 άτομα**

Η Ομάδα «**Κοπέρνικος**» σας προσκαλεί στην παιδική θεατρική παράσταση

«**Τα ΜΕΓΑΛΑ ψέματα του μικρού Ερμή**»

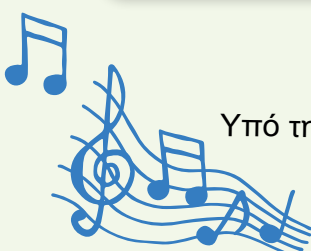
την **Κυριακή 22 Νοεμβρίου**

ημερομηνία και ώρα **12:00** ώρα

στο θέατρο **Απόλλων** τόπος (όνομα θεάτρου)

Υπό την αιγίδα* του Δήμου Σύρου Ερμούπολης

ΕΙΣΟΔΟΣ ΔΩΡΕΑΝ

* Υπό την αιγίδα: Με τη φροντίδα

2 Απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Για πόσα άτομα είναι η πρόσκληση;
- Πού παίζεται η παράσταση;
- Ποια μέρα και ώρα θα πραγματοποιηθεί η παράσταση;
- Υπάρχει εισιτήριο για την είσοδο;

3 Φτιάχνουμε σε ζευγάρια μια πρόσκληση για θεατρική παράσταση.

Πρόσκληση για Θεατρική παράσταση

Θεατρική ομάδα

τίτλος έργου

ημερομηνία

ώρα

τόπος (όνομα θεάτρου)

Μια πρόσκληση για θεατρικό έργο πρέπει να έχει:

- τον τίτλο της παράστασης
- τον τόπο που θα παιχτεί
- την ημερομηνία και την ώρα
- τη θεατρική ομάδα που παίζει την παράσταση

Το μυστήριο στο μουσείο

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας λύκος που δεν του άρεσαν καθόλου οι επισκέψεις στο μουσείο.

«Σήμερα θα πάμε στο μουσείο», του ανακοίνωσε η Λουλού και ο λύκος Ζαχαρίας αν και κατσούφιασε, δέχτηκε να πάει.

Ο καθηγητής Κουκουβάγιας άρχισε την ξενάγηση, αλλά ο λύκος είχε ήδη φτάσει στην επόμενη αίθουσα.

«Είμαι ο Βρασίδας, ο φύλακας του μουσείου. Θα βρούμε ένα έργο τέχνης που θα σας αρέσει».

«Καταπληκτικά!» αναφώνησε ο λύκος Ζαχαρίας και πήγε να σκαρφαλώσει πάνω σε μια πολική αρκούδα.

«Εεεε! Κατέβα αμέσως από εκεί!» τον μάλωσε ο Βρασίδας. «Αυτό είναι ένα έργο τέχνης!» Εκείνη τη στιγμή μια σειρήνα άρχισε να χτυπάει δυνατά!

«Ο συναγερμός του μουσείου, κάτι κακό έχει συμβεί», φώναξε ο Βρασίδας.

«Κλέφτης! Κλέφτης!» άκουσε τον Βρασίδα να φωνάζει.

«Εξαφανίστηκε μια μάσκα από το Θιβέτ. Είναι μοναδική στον κόσμο!»

«Ας είμαστε ψύχραιμοι» είπε ο λύκος και κοίταξε γύρω του.

«Ο κλέφτης δεν πρέπει να πήγε πολύ μακριά... Αυτά; Μήπως είναι ίχνη;»

Ο λύκος Ζαχαρίας και ο Βρασίδας ακολούθησαν τα ίχνη και βρέθηκαν σε μια μεγάλη αίθουσα. «Εμπρός! Πάμε! Τα ίχνη συνεχίζουν προς τα εκεί...»

Orianne Lallemand, Ο λύκος Ζαχαρίας και το μυστήριο στο μουσείο

1 Απαντούμε στις ερωτήσεις:

Στον λύκο αρέσουν τα μουσεία;
Ποιος τον έπεισε να πάει; Με ποιον τρόπο;
Ποια πρόσωπα εμφανίζονται;

2

Αφηγούμαστε προφορικά.

- Πώς ξεκινά η ιστορία; Τι συμβαίνει ξαφνικά;
- Πώς συνεχίζεται η ιστορία;

3

Συζητάμε σε ζευγάρια και γράφουμε.

- Ποιος μπορεί να έκλεψε τη μάσκα;
- Τη μάσκα μπορεί να την έκλεψε _____
- Πού την πήγε;
- Μπορεί να την πήγε _____
- Τι την ήθελε;
- Μάλλον ήθελε να _____

4

Κυκλώνουμε λέξεις που έχουν σχέση με το μουσείο και σχηματίζουμε προφορικά προτάσεις με αυτές. (π.χ. επίσκεψη)

5

Παρατηρούμε την εικόνα. Τι δείχνει; Φανταζόμαστε και γράφουμε στο τετράδιό μας έναν μικρό διάλογο.

Η Ενότητα 3 με μια ματιά

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Δημιουργία και τέχνη

ξεναγός, ξενάγηση, έργο τέχνης, αίθουσα, φύλακας, ιππάριο, οδηγίες, υλικά, μουσείο, συλλογή, αγάλματα, θέατρο, παράσταση, εκθέματα, μουσική

Οικογένεια λέξεων

γωνία - γωνιακός, -ή, -ό, τρίγωνο, τετράγωνο, ορθογώνιο, πολύγωνο, διαγωνία
συλλέγω, συλλογή, συλλογικό, σύλλογος

Επίθετα σε -ινός:

χαρτί + -ινος → χάρτινος, γυάλινος, πάνινος, ξύλινος, μαρμάρινος

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Από το επίθετο στο επίρρημα

- προσεκτικός - Παίζω **προσεκτικά**.
- γρήγορος - Τρέχω **γρήγορα**.

Ουσιαστικά

	Θηλυκά σε -ή	Ουδέτερα σε -ο	Ουδέτερα σε -ι
Ονομαστική	η τιμή	το θέατρ ο	το παιδ ί
Αιτιατική	την τιμή	το θέατρ ο	το παιδ ί
Γενική	της τιμής	του θεάτρ ου	του παιδι ού
Ονομαστική	οι τιμές	τα θεάτρ α	τα παιδι ά
Αιτιατική	τις τιμές	τα θεάτρ α	τα παιδι ά
Γενική	των τιμών	των θεάτρ ων	των παιδι ών

Εξαιρέσεις: το δίχτυ, το δάκρυ, το στάχυ, το βράδυ (τα βράδια)

Πώς ρωτάμε;

- Τι** ώρα είναι η παράσταση;
- Πού** θα γίνει η συναυλία;
- Ποιος** θα έρθει μαζί μου στο θέατρο;
- Πώς** σου φάνηκε η ξενάγηση;

ΓΡΑΦΩ ΚΕΙΜΕΝΑ

Οδηγίες

- Μας λένε πώς να κάνουμε κάτι: πώς να παίξουμε ένα παιχνίδι ή να φτιάξουμε μια κατασκευή.
- Δίνουμε οδηγίες στο «**εμείς**» ή στο «**εσείς**»: Αγοράζουμε... / Αγοράζετε... εισιτήριο για την παράσταση.

Ελέγχω τις γνώσεις μου

Πώς το λέμε με μια λέξη:

1. χαρτί + σακούλα = _____
χαρτί + ινος = _____ ποτήρι
2. πανί + ινος = _____ τσάντα

☐
☐

Συμπληρώνω τα επιρρήματα:

3. Διαβάζω τις οδηγίες _____. (αργός)
4. Διπλώνω το χαρτί _____. (διαγώνιος)
5. Κόβω με το ψαλίδι μου _____. (προσεκτικός)

☐
☐
☐

Συμπληρώνω: τραγούδι, κατασκευή, μουσείο, θέατρο

6. Έμαθα τους στίχους του αγαπημένου μου _____.
7. Αγαπώ τις _____ με τουβλάκια.
8. Η είσοδος του _____ είναι στην οδό Αθηνάς.
9. Τα κουτιά των _____ έχουν οδηγίες.
10. Τα σκηνικά των _____ είναι εντυπωσιακά!

☐
☐
☐
☐
☐

Συμπληρώνω τον διάλογο με τις λέξεις: τι, πώς, πού, ποιος

11. Ούμα: _____ πήγες χτες; _____ έκανες;
Ηλίας: Πήγα σε μια συναυλία.
12. Ούμα: _____ πέρασες;
Ηλίας: Πέρασα φανταστικά!
Ούμα: _____ τραγούδησε;

☐
☐

Γράφω σωστά και τονίζω:

13. το στάχ____, το κλαδ____, το βράδ____, το λάδ____
14. το δάκρ____, τα δάκρ____, τα βράδ____
15. γ____νία, διαγ____νια, γ____νιακός, τρίγ____νο

☐
☐
☐

ξαναδιαβάζω (έως 5)

μέτρια (6-8)

πολύ καλά (9-11)

άριστα (12-15)

4 Το σώμα μας - Η δύναμή μας!

Δεν ξέρω τι μου
αρέσει περισσότερο, το
τρέξιμο ή το μπάσκετ;

Εγώ, όταν τρέχω,
νιώθω ότι πετάω!

Νερό, σαπούνι, τρίψιμο... Χέρια
αστραφτερά, μικρόβια μακριά!

Ααα, δόντια
καθαρά και στόμα
δροσερό. Ώρα για
ξεκούραση και ύπνο!

- Τι τρώμε για πρωινό;
- Πώς αναπτύσσονται σωστά το μυαλό και το σώμα;
- Ποιες συνήθειες είναι υγιεινές;
- Πώς φροντίζουμε το σώμα μας;

4.1 Το πολύχρωμο πιάτο μου

Τα φρούτα και τα λαχανικά έχουν υπέροχα χρώματα!

1 Πώς να καταβροχθίσετε ένα ουράνιο τόξο

Ο Γιώργος, η **μικρή αδερφή** του η Ηρώ και **το κάτοικίδιό** τους, ο Τρύφωνας, προσπαθούν να βρουν ένα **ουράνιο τόξο** στην κουζίνα.

Γιώργος: Χθες βράδυ, την ώρα του δείπνου, ο μπαμπάς μου είπε έναν **παλιό μύθο**. Στην άκρη κάθε ουράνιου τόξου, λέει ο μύθος, υπάρχει ένα τσουκάλι γεμάτο χρυσάφι που περιμένει αυτόν που θα καταφέρει να φτάσει ως εκεί...

Ηρώ: Πάμε στην κουζίνα να β-ούμε το ου-άνιο τόκιο. Η Ηρώ είχε ανοίξει διάπλατα την πόρτα του ψυγείου κι είχε τεντώσει τα χέρια λες και διεύθυνε ορχήστρα... την ορχήστρα των χρωμάτων!

Ο Τρύφωνας είχε ανοίξει το ντουλάπι. Ήταν γεμάτο με γυάλινα βαζάκια με χρωματιστά καλούδια. Η ουρά του είχε τραβήξει την κουρτίνα του παράθυρου! Το μόνο που φαινόταν ήταν το περβάζι με τα **πράσινα γλαστράκια της μαμάς**. Πρέπει να παραδεχτώ ότι η κουζίνα μας έμοιαζε ξαφνικά με ουράνιο τόξο.

Τσιαμπόκαλου Γιολάντα, Εκδ.Καστανιώτη 2008, Διασκευή

1 Απαντάμε στις ερωτήσεις.

1. Σε ποια μέρη της κουζίνας έψαξαν τα παιδιά;

2. Γιατί μοιάζει η κουζίνα με ουράνιο τόξο;

3. Τι είναι το τσουκάλι γεμάτο χρυσάφι;

2 Αντιστοιχίζουμε τις λέξεις με τη σημασία τους:

1. τσουκάλι

☐

2. περβάζι

☐

3. διάπλατα

☐

4. καλούδια

☐

α. κάτω μέρος πόρτας ή παράθυρου

β. κατσαρόλα

γ. νόστιμο τρόφιμα

δ. εντελώς ανοιχτά, ορθάνοιχτα

2 Μια γιορτή στη λαϊκή αγορά

Μ' αρέσει να πηγαίνω στη λαϊκή αγορά!

Μια φορά κι έναν καιρό, στο μικρό χωριό των φρούτων και λαχανικών, **ζούσαν** η Μαρίνα το μανταρίνι, η Καρίνα το καρότο και ο Σπύρος το σπανάκι. Όλοι **ήταν** χαρούμενοι, **γελούσαν** και **γλεντούσαν** κάθε μέρα, αλλά είχαν μια ανησυχία: τα παιδιά του χωριού δεν **έτρωγαν** αρκετά φρούτα και λαχανικά.

Η Μαρίνα σκέφτηκε μια ιδέα. «Ας κάνουμε μια γιορτή με φρέσκα προϊόντα στη λαϊκή αγορά, γεμάτη γεύσεις και χρώματα! Θα δείξουμε στα παιδιά πόσο νόστιμα και ωφέλιμα είναι τα φρούτα και τα λαχανικά!»

Όλη τη μέρα, πριν τη γιορτή, **ετοίμαζαν** φρουτασαλάτες και **ζωγράφιζαν** πολύχρωμες αφίσες και καρτελάκια με τα ονόματα των φρούτων και λαχανικών.

Όταν ήρθαν τα παιδιά στη λαϊκή αγορά, εντυπωσιάστηκαν! Δοκίμασαν κάθε λιχουδιά και κατάλαβαν πόσο δυνατά και χαρούμενα ένιωθαν με αυτά που έφαγαν. Από τότε, αποφάσισαν να τρώνε καθημερινά φρούτα και λαχανικά, κάνοντας το χωριό ακόμα πιο χαρούμενο. Και ζήσανε αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα!

1 Απαντάμε στις ερωτήσεις.

1. Ποιοι είναι οι ήρωες της ιστορίας και πού βρίσκονται;
2. Ποιο πρόβλημα αντιμετωπίζουν;
3. Ποιον τρόπο σκέφτηκαν για να λύσουν το πρόβλημα;

2 Παρατηρούμε την εικόνα και περιγράφουμε. Μετά κάνουμε διαλόγους με τους ήρωες και τα παιδιά του χωριού.

4.1 Το πολύχρωμο πιάτο μου

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Η πυραμίδα της υγιεινής διατροφής

1 Παρατηρούμε την πυραμίδα. Συζητάμε και συμπληρώνουμε.

Τα χθεσινά μου γεύματα	Τι έφαγα;	Ομάδες τροφών
πρωινό		
δεκατιανό		
μεσημεριανό		
απογευματινό		
βραδινό		

2 Αντιγράφουμε τον πίνακα. Καταγράφουμε για τρεις μέρες τι τρώμε. Παρουσιάζουμε στην ομάδα και συζητάμε.

υγεία (υ-γεί-α),
υγιής οργανισμός (υ-γι-ής),
υγιεινή διατροφή (υ-γι-ει-νή),

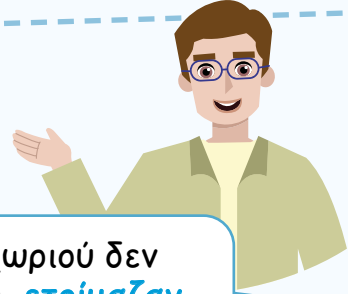
πρωινό, απογευματινό,
βραδινό, δεκατιανό,
μεσημεριανό

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Ρήμα στο παρελθόν

Παρατηρούμε

Όλοι **ήταν** χαρούμενοι, αλλά τα παιδιά του χωριού δεν **έτρωγαν** φρούτα. Όλη τη μέρα, πριν τη γιορτή, **ετοίμαζαν** φρουτασαλάτες και **ζωγράφιζαν** πολύχρωμες αφίσες...

Πότε συμβαίνουν αυτά που δείχνουν τα ρήματα;

α τώρα **β** πριν **γ** μετά

Πόσο χρόνο τούς πήρε η ετοιμασία;

α λίγη ώρα **β** όλη τη μέρα

Παρελθόν διαρκείας			
Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
ζωγρ ά φιζ α	έ τρωγ α	ζωγραφί ζα μ ε	τρώγ α μ ε
ζωγρ ά φιζ ες	έ τρωγ ες	ζωγραφί ζα τ ε	τρώγ α τ ε
ζωγρ ά φιζ ε	έ τρωγ ε	ζωγρ ά φιζ αν	έ τρωγ αν

Μαθαίνω

➤ Στο Παρόν και στο Παρελθόν διαρκείας, η βάση είναι ίδια:

ζωγραφίζ-: **-α, -ες, -ε, -αμε, -ατε, -αν**

➤ Στο παρελθόν, ο τόνος μπαίνει πάντα στην **τρίτη συλλαβή** από το τέλος.

ζω- **γ**ρά- φι- ζα

4 3 2 1

➤ Όταν το ρήμα έχει δύο συλλαβές, τότε βάζουμε ε- μπροστά για να βάλουμε τον τόνο. παίζω → έ-παι-ζα → τρώω έ-τρω-γα

ΓΡΑΦΩ ΚΕΙΜΕΝΑ Αφήγηση

Εντοπίζουμε τις σημαντικές πληροφορίες στο κείμενο 2.

Ποιος;	η Μαρίνα το μανταρίνι, ...
Πού;	
Πότε;	
Γιατί; 1. στην αρχή; 2. στη συνέχεια; 3. στο τέλος;	1. _____ 2. _____ 3. _____

Γράφουμε στο τετράδιό μας μια αστεία ιστορία με ήρωες φρούτα και λαχανικά. Πρώτα συμπληρώνουμε τον πίνακα.

Ποιος;	
Πού;	
Πότε;	
Γιατί; 1. στην αρχή; 2. στη συνέχεια; 3. στο τέλος;	1. _____ 2. _____ 3. _____

- ✓ Δίνουμε τίτλο στο κείμενό μας.
- ✓ Χρησιμοποιούμε επίθετα για να περιγράψουμε τους ήρωες.
- ✓ Γράφουμε τα γεγονότα με τη σειρά που έγιναν.

3 Οι καλές μας συνήθειες

Το **πρωινό** είναι το πιο σημαντικό γεύμα της ημέρας. **Δημητριακά με γάλα**, πορτοκαλάδα, σπιτικό κέικ, μας δίνουν ενέργεια.

Ακόμα και αν φάω πρωινό, πεινάω στο πρώτο διάλειμμα. Μ' αρέσει να τρώω ένα κουλούρι με τυρί.

Σωστά! Το δεκατιανό είναι ένα μικρό γεύμα. Το λέμε και ενδιάμεσο γεύμα ή πρόχειρο φαγητό (σνακ).

Το μεσημεριανό, όμως, είναι το καλύτερο. Τότε τρώμε απ' όλα: κρέας, πατάτες, λαχανικά, μακαρόνια, ψάρι, όσπρια!

Αλλά στο βραδινό τρώμε λιγότερο για να κοιμηθούμε καλά.

Για να είμαστε υγιείς πρέπει να γυμναζόμαστε. Το **τρέξιμο**, το κολύμπι, το ποδόσφαιρο μας δυναμώνουν!

Στο τέλος της ημέρας, το μπανάκι μας και το πλύσιμο των δοντιών είναι απαραίτητα. Μαζί με μια γλυκιά καληνύχτα και όμορφες σκέψεις, κοιμόμαστε καλά.

1 Τι κάνουν τα παιδιά το βράδυ για να κοιμηθούν καλά;

Τα παιδιά κάνουν ένα μπάνιο, _____

2 Βρίσκουμε στο κείμενο 3 τις λέξεις που ανήκουν σε κάθε ομάδα και τις γράφουμε.

Γεύματα	Τροφές	Καλές συνήθειες
πρωινό	δημητριακά με γάλα	τρέξιμο
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

4 Ο Μάκης Ενζυμάκης και η μάχη στο στομάχι

1 Βάζω τις προτάσεις σε σειρά.

- α. Η Μαρία χυρίζει από το σχολείο πεινασμένη.
- β. Τα αμάσητα φαγητά βρίσκονται στον οισοφάγο.
- γ. Η κοιλιά της Μαρίας χουργουρίζει.
- δ. Το τρένο κατευθύνεται στο τούνελ του εντέρου.
- ε. Τα φιλοκομμένα φαγητά φορτώνονται στα βαγόνια στον σταθμό του στομαχιού.

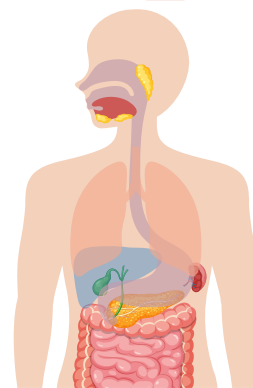
1

2 Αντιστοιχίζω τις προτάσεις με τις λέξεις που ταιριάζουν.

1. Ο σωλήνας από τον οποίο περνάει πρώτα το φαγητό.
2. Βοηθά στη χώνεψη των κομματιών της τροφής.
3. Ο «σταθμός» από όπου ξεκινούν οι τροφές.
4. Μοιράζει τις τροφές σε όλο το σώμα.
5. Εκεί αδειάζονται τα απομεινάρια των φαγητών.

γ

- α. στομάχι
- β. αίμα
- γ. ~~οισοφάγος~~
- δ. παχύ έντερο
- ε. ένζυμο

3 Απαντάμε προφορικά στις ερωτήσεις.

- Πώς τρώει η Μαρία;
- Πώς τρώμε εμείς;
- Πώς πρέπει να τρώμε το φαγητό μας, σύμφωνα με τα ενζυμάκια;

5 Αινίγματα και γλωσσοδέτες

Υπάρχουν πολλά αινίγματα και γλωσσοδέτες με τρόφιμα.

Είμαι τόπι κόκκινο,
αν με καθαρίσεις,
άσπρο, νόστιμο καρπό
αμέσως θ' αντικρίσεις.

Τι είναι;

Έχω χρώμα καφετί
και με βγάζουν απ' τη γη.
Μ' αγαπούν τηγανητή,
αλλά πιο υγιεινή βραστή.

Τι είμαι;

Η αμυδαλιά μου
κάνει μύδαλα,
τσιγάλα,
μυδαλοτσιγαλότσιγα.

Το **αίνιγμα** είναι παιχνίδι μαντέματος. Περιγράφεις με ένα μικρό ποίημα αυτό που θέλεις να βρει ο άλλος. Τελειώνεις με την ερώτηση «**Τι είναι;**».

Ο **γλωσσοδέτης** είναι ένα παιχνίδι με συλλαβές και λέξεις. Τον λέμε όσο πιο γρήγορα μπορούμε όλοι μαζί.

4

Βάζω κάτω από κάθε γράμμα το επόμενο του στην αλφαβήτα και βρίσκω τη λύση του αινίγματος:

Σ	Τ	Π	Ξ	Ο	Θ	Σ	Ω
							Α

Φαγητό μοναδικό με τυρί
φτιαγμένο. Τι είναι;

Γνωρίζετε, ότι πρέπει να φροντίζουμε και τα δόντια μας, που μασάνε την τροφή;

6 Ένα τέρας στην μπανιέρα

«Γιατί βουρτσίζεις τα δόντια σου;» ρώτησα.

«Όλα τα **τέρατα**, ακόμη και τα πιο φρικαλέα πλένουν τα δόντια τους. Είναι τρομερά σημαντικό... Γιατί, υπάρχει ένα τέρας, χειρότερο από τα άλλα! Και πρέπει να το αποφεύγουμε με κάθε τρόπο. Το όνομά του είναι... Τρυποδόντης! Φαίνεται χαριτωμένο και μικρούλι. Είναι όμως απαίσιο. Κρατάει σφυριά, αρχίζει να σπάει και να ανοίγει τρύπες και στα πιο γερά δόντια. Και τότε αρχίζει ο πόνος!»

«Υπάρχει όμως τρόπος να τον αποφύγεις. Βούρτσισε τα δόντια σου πρωί και βράδυ. Πίνε γάλα και τρώγε τυρί. Δυνάμωσε δόντια και ούλα μασώντας φρούτα και ωμά λαχανικά. Απόφυγε τη ζάχαρη και τα γλυκά! Αυτό είναι το δυσκολότερο...»
«Κι αν όλα αυτά δεν αρκούν, υπάρχει κάποιος που μπορεί να νικήσει τον Τρυποδόντη: **ο οδοντίατρος!**»

Jessica Martinello, Οδοντοβουρτσάκας εναντίον Τρυποδόντη

1 Σωστό ή Λάθος; Βάζω

	Σ	Λ
1. Ο Τρυποδόντης είναι ένα μεγάλο και άγριο τέρας.		
2. Μασώντας φρούτα και λαχανικά δυναμώνουμε τα δόντια.		
3. Η ζάχαρη κάνει καλό στα δόντια.		
4. Ο οδοντίατρος μπορεί να νικήσει τον Τρυποδόντη.		

2 Συζητάμε στην τάξη.

- Γιατί όλα τα τέρατα πλένουν τα δόντια τους;
- Ποιο είναι το χειρότερο τέρας; Τι κάνει;
- Πότε πηγαίνουμε στο οδοντιατρείο;

3 Τι κάνουμε για να έχουμε γερά δόντια;

γλυκά | οδοντίατρο | πρωί | φρούτα
λαχανικά | δόντια | οδοντόβουρτσα

Πλένουμε τα _____ μας δύο φορές την ημέρα,
_____ και βράδυ.

Αποφεύγουμε τα _____ και προτιμούμε
τα ωμά _____ και _____.

Αλλάζουμε _____ κάθε τρεις μήνες.

Επισκεπτόμαστε τον/την _____.

7 Χέρια καθαρά

Εκτός από τα δόντια φροντίζουμε να έχουμε και καθαρά χέρια.

Μα ναι! Αφού ιοί και μικρόβια υπάρχουν παντού. Είναι αυτά τα αόρατα πλασματάκια που μας κάνουν να αρρωσταίνουμε.

Πώς γίνεται το σωστό πλύσιμο των χεριών;

Πρώτα βρέχουμε τα χέρια μας και βάζουμε αρκετό σαπούνι. Τα τρίβουμε για όσο χρόνο λέμε το τραγούδι των γενεθλίων μας ή την αλφαβήτα. Ξεπλένουμε με άφθονο νερό και στεγνώνουμε τα χέρια μας με πετσέτα ή χαρτί.

Φροντίζουμε και τα νύχια μας, για να είναι τα χέρια μας όμορφα!

Πολύ σωστά, Ελπίδα! Να θυμάστε ότι πλένουμε τα χέρια μας πριν και μετά το φαγητό, μετά τη χρήση της τουαλέτας και κάθε φορά που είναι απαραίτητο.

1 Συμπληρώνουμε με τη βοήθεια του κειμένου.

1. Πλένουμε τα χέρια μας γιατί _____
_____.
2. Για να πλύνουμε σωστά τα χέρια μας, πρώτα _____
_____.
Μετά _____.
Τέλος _____.

2 Συζητάμε για τις συνήθειες καθαριότητας.

- Πότε πλένουμε τα χέρια μας;
- Αλλάζουμε ρούχα όταν γυρνάμε από το σχολείο;
- Φοράμε παπούτσια μέσα στο σπίτι;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Σύνθετες λέξεις

Παρατηρώ

Πόσες λέξεις κρύβονται μέσα στην **οδοντόβουρτσα**; _____

Μαθαίνω

Η χρωματισμένη λέξη είναι **σύνθετη**, δηλαδή σχηματίστηκε από δύο απλές λέξεις:

δόντι + **βούρτσα** → **οδοντ** + **ο** + **βούρτσα**
 (<τον οδόντα)

λέξη + συνδετικό + λέξη

Εφαρμόζω

- 1 Σχηματίζουμε σύνθετες λέξεις. Βάζουμε συνδετικό **ο** (όμικρον) όπου χρειάζεται.

α' λέξη	β' λέξη	σύνθετη λέξη
δόντι	κρέμα	η οδοντόκρεμα
δόντι	γιατρός/ιατρός	ο/η
δόντι	ιατρείο	
πόνος	δόντι	

- 2 Βρίσκουμε σύνθετες λέξεις με α' λέξη το **πόνος**. Συμβουλευόμαστε το Σχολικό Λεξικό στη λέξη **πονώ**.

- Όταν τρώω πολλά γλυκά με πιάνει _____.
- Όταν δεν κοιμάμαι καλά, το πρωί έχω _____.
- Ο παππούς πήγε στην οδοντίατρο γιατί είχε δυνατό _____.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Ουσιαστικά ουδέτερα

το τέρας - τα τέρατα

Το παιδί συνάντησε στην μπανιέρα το μικρό τέρας.

Τα μικρά τέρατα βουρτσίζουν τα δόντια τους.

τέ	ρας	
τέ	ρα	τα
1	2	3

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ονομαστική / Αιτιατική	το τέρας το μικρό τέρας	τα τέρατα τα μικρά τέρατα
Γενική	του τέρατος του μικρού τέρατος	των τεράτων των μικρών τεράτων

Το ίδιο κλίνονται: το κρέας, το πέρας

Συμπληρώνουμε τις προτάσεις.

1. Στο βιβλίο διάβασα για δύο _____ (μεγάλο τέρας).
2. Τα αυτιά των _____ (πράσινο τέρας) ήταν μεγάλα!
3. Η μυρωδιά του _____ (ψητό κρέας) έρχεται από την ταβέρνα.
4. Ο θεός μου, ο ναυτικός, ταξιδεύει στα _____ (πέρας) της Γης.

8 Μια ζεστή αγκαλιά

Ίωνας

Και με τις αγκαλιές τι γίνεται; Εμένα δεν μου αρέσει που, όταν πάμε στο χωριό, όλοι θέλουν να με αγκαλιάζουν και να με φιλάνε.

Δάσκαλος

Έχεις δίκιο. Είναι δικαίωμά σας να λέτε ΟΧΙ. Η αγκαλιά είναι όμορφη, όταν τη θέλεις εσύ!

Ποιες αγκαλιές θέλω στα αλήθεια εγώ; Και πώς μπορώ να καταλάβω ποια αγκαλιά είναι ασφαλής; Θα είναι σίγουρα η αγκαλιά εκείνου που με κάνει: να χαμογελώ, να **μην ντρέπομαι**, να **μην αγχώνομαι**, να **μην απορώ**, να **μην πονάω**, να μην πιέζομαι, να μη στριμώχνομαι, να... ηρεμώ.

Και σε κάθε άλλη αγκαλιά μπορώ με θάρρος πια να πω:

«**ΣΤΟΠ**, **δε θέλω** να αγκαλιαστώ!»

«Όχι, **δε νιώθω** καθόλου άνετα με αυτό!»

«Μπορείτε να κάνετε λίγο πιο πέρα, παρακαλώ;»

«Όταν λέω **ΟΧΙ**, το εννοώ!»

Κι αν η αγκαλιά, το χάδι, το φιλί κάποιου μου κακοφανεί, δεν το κρατάω μυστικό... Το μοιράζομαι με τους γονείς μου, τον δάσκαλό μου ή με όποιον μεγάλο εμπιστεύομαι εγώ!

Το σώμα μου το αγαπώ και ποιος με αγγίζει, το αποφασίζω μόνο εγώ!

Στ' αλήθεια μ' αγαπώ!

Φωτεινάκη Φρόσω, *Να σε κάνω μια αγκαλιά*

4.2 Από την κορφή ως τα νύχια

1 Απαντάμε στις ερωτήσεις.

1. Ποιες αγκαλιές θέλει το παιδί;
2. Τι κάνει με όσες αγκαλιές δε θέλει;
3. Σε ποιους μιλάει όταν κάτι το ενοχλεί;

2 Γράφω ποια είναι η αγαπημένη μου αγκαλιά.

3 Συμπληρώνουμε με λέξεις από το κείμενο.

Η αγκαλιά που θέλω με κάνει να _____, να _____
ντρέπομαι, να _____ αγχώνομαι, να μην _____,
να ηρεμώ! Σε κάθε άλλη αγκαλιά, λέω: _____.
Όταν κάποιος με πιέζει, πρέπει να πω _____!
_____ το κρατάω μυστικό! Το σώμα μου το _____.

4 α. Συμπληρώνω τις προτάσεις με το «μην».

1. **Δεν** ντρέπομαι.
Θέλω να μην ντρέπομαι.
2. **Δεν** πονάω.
Θέλω **να** _____ πονάω.
3. **Δεν** απορώ.
Θέλω **να** _____ απορώ.
4. **Δεν** κρατάω μυστικό.
Θέλω να _____ κρατάω μυστικό.

β. Σε ζευγάρια σχηματίζουμε και άλλες παρόμοιες προτάσεις με τα ρήματα: «στενοχωριέμαι, θυμώνω, κλαίω, γκρινιάζω».

9 Η μαγική χύτρα

Τα καλοκαίρια φεύγουμε από το διαμέρισμα και πάμε σ' ένα μεγάλο σπίτι στην εξοχή. Εκεί μένουμε μαζί με τα ξαδέρφια μας, τις μαμάδες και τους μπαμπάδες μας. Και τα μοιραζόμαστε όλα. Την αυλή, τα παιχνίδια, τα βιβλία, τις ιστορίες και τις Κυριακές. Τότε που τρώμε όλοι μαζί στο μεγάλο τραπέζι της αυλής ένα φαγητό που το λένε **κελαηδί**. Μικροί και μεγάλοι.

Από το πρωί οι μαμάδες μας μαγειρεύουν όλες μαζί. Αρχηγός στην κουζίνα η γιαγιά η Βικτωρία. Αυτή ξέρει καλύτερα τη συνταγή. Τίποτα δεν μπαίνει στη χύτρα αν δε ρωτήσουν τη γιαγιά Βικτωρία, «Τόσες πιπεριές;» «Τόσες ντομάτες;» «Είναι έτοιμο το κρέας;» «Γιαγιά, γιατί κάθε Κυριακή τρώμε κελαηδί;»

Η Ρία είναι σίγουρη ότι η γιαγιά Βικτωρία, εκτός από αρχηγός μες στην κουζίνα, είναι και μάγισσα. Κάτι ρίχνει στο φαγητό, κάτι που κάνει μικρούς και μεγάλους να κελαηδάνε ιστορίες.

Μπορεί να μη καβαλάει σκούπα, να μη μεταμορφώνει τον παππού, όταν γκρινιάζει, αλλά κάτι κάνει μαγικό και τις Κυριακές τούς κάνει όλους να κελαηδάνε ιστορίες.

Εκτός αν η γιαγιά είναι κανονική και η χύτρα είναι μαγική. Αλλά η Ρία ξέρει ότι εκεί κάνουν και φακές και σούπες και μακαρονάδες διαλεχτές. Αλλά τίποτα δε γεννάει ιστορίες, όπως το φαγητό της Κυριακής.

Μαρία Παπαγιάννη, *Η χύτρα που κελαηδούσε ιστορίες*

1 Συζητούμε στην τάξη.

1. Τι είναι το κελαηδί; Ποιος το φτιάχνει;
2. Με τι συνδέει η Ρία το φαγητό κελαηδί; Γιατί;
3. Τι πετυχαίνει η γιαγιά με αυτό το φαγητό;
4. Αναζητούμε πληροφορίες στο διαδίκτυο για το φαγητό αυτό.

4.3 Στην υγειά μας παιδιά...

2 Απαντάμε στις ερωτήσεις:

1. Πού περνούσε τα καλοκαίρια της η Ρία;

2. Τι συνηθίζει η οικογένεια να κάνει τις Κυριακές;

3. Με ποια υλικά φτιάχνεται το κελαηδί;

3 Γράφουμε το όνομα μιας αγαπημένης οικογενειακής συνταχής και τα υλικά της. Εξηγούμε προφορικά πώς φτιάχνεται.

10 Η νεράιδα και τα λουλούδια της πορτοκαλιάς

Ήταν μια φορά σ' ένα όμορφο χωριό ένας κτηματίας, που είχε πολλά κτήματα γεμάτα πορτοκαλιές, μανταρινιές, μηλιές και αχλαδιές. Κι ακόμα είχε χωράφια γεμάτα φράουλες. Κάθε χειμώνα, ο κτηματίας γέμιζε ολόκληρα καφάσια με πορτοκάλια και μανταρίνια, κάθε φθινόπωρο έκοβε μήλα, ενώ κάθε καλοκαίρι μάζευε αχλάδια και φράουλες και τα πουλούσε στις λαϊκές αγορές.

Μια ηλιόλουστη μέρα του χειμώνα είδε μια κοπέλα να 'ρχεται προς το μέρος του κρατώντας ένα καλάθι. «Τι όμορφη που είναι!», σκέφτηκε. Και πράγματι, ήταν τόσο ξεχωριστή αυτή η κοπέλα, λεπτή και μικροκαμωμένη, έμοιαζε με νεράιδα.

- Είναι κανείς εδώ;
- Εγώ είμαι εδώ. Τι θέλετε;
- Θα 'θελα ν' αγοράσω λίγα πορτοκάλια ολόφρεσκα σαν αυτά. Από ποιον θα πρέπει να τα ζητήσω;
- Από εμένα, είπε εκείνος χαμογελώντας, κόψτε όσα θέλετε.
- Ξέρετε, ο γιατρός μου είπε πως θα πρέπει να πίνω πολλούς χυμούς... για να νιώθω δυνατή.
- Όλα τα δέντρα δικά σας, τη διέκοψε ευγενικά εκείνος. Δείξτε μου τα πορτοκάλια που θέλετε κι αν δεν τα φτάνετε θα σας τα κόψω εγώ. Αμέσως άρχισαν να κόβουν ένα-ένα τα πορτοκάλια και να τα ρίχνουν στο καλάθι. Το καλάθι άρχισε να γεμίζει, μα εκείνοι έκοβαν, έκοβαν και μιλούσαν...

Κάρμεν Ρουγγέρη, Παραμυθομαγειρική-Τα πράσινα

4.3 Στην υγείά μας παιδιά...

1 Σωστό ή Λάθος; Βάζω .

	Σ	Λ
1. Ο κτηματίας είναι κάποιος που έχει γη και την καλλιεργεί.		
2. Κάθε εποχή του χρόνου μάζευε πορτοκάλια και μανταρίνια.		
3. Η κοπέλα ήθελε να αγοράσει φράουλες.		
4. Η κοπέλα έπρεπε να πίνει πολλούς χυμούς.		

2 Συζητούμε.

1. Ποια φρούτα μαζεύει ο κτηματίας κάθε εποχή;
2. Τι μπορεί να έγινε στη συνέχεια της ιστορίας;
3. Με ποια λόγια ζήτησε η κοπέλα τα πορτοκάλια; Πώς της απάντησε ο κτηματίας; Τι δείχνει αυτό;

3 Συζητούμε και κάνουμε τους διαλόγους.

- Πώς ζητάμε ευγενικά κάτι από φίλους;

- Πώς ζητάμε ευγενικά κάτι από κάποιον άγνωστο ή κάποιον μεγάλο;

11 Ώρα για ύπνο ή... για παιχνίδι;

(1) Λέει η μαμά: «ώρα για ύπνο»
σαν έρχεται το μεσημέρι
και κάθε επιθυμία κόβει
ο λόγος της, σαν το μαχαίρι.

(2) Να κοιμηθώ τώρα που πρέπει,
χίλιες δουλειές να τελειώσω:
Ν'ανακατέψω τα παιχνίδια
Και με τ'αδέλφι να μαλώσω;

(3) Τώρα που θέλω για ταξίδι
μ'άλογο ξύλινο να φύγω;
Τον κήπο που έχω να ποτίσω
και να κλαδέψω αν πρέπει λίγο;

(4) Ενώ για ύπνο μ' έχει βάλει
χωρίς εγώ να το ζητήσω
στ' αφτιά μου ακούω τη φωνή της
πως πρέπει λέει να ξυπνήσω.

(5) Κι ό,τι μαστόρευα στον ύπνο,
κάτι που ξύπνιος είχα αρχίσει
αχ, Θεέ μου, η μαμά μου
ήσυχο δεν θα με αφήσει.

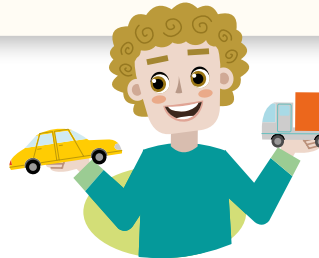
(6) «Κοιμήσου», λέει το μεσημέρι,
Πρωί σαν είναι με ξυπνάει,
Τ' απόγευμα φωνάζει «σήκω»
Κι αναρωτιέμαι, αν μ' «αγαπάει».

Αγγελική Νιωτάκη-Κολιού, Βία

1 Διαβάζουμε δυνατά το ποίημα.

1. Πώς νιώθουμε; Μας αρέσει;
2. Ποιο είναι το θέμα του ποιήματος;
3. Ποια είναι τα πρόσωπα του ποιήματος και τι κάνει το καθένα;

2 Ποιες είναι οι συνήθειες του ύπνου μας; Συμπληρώνουμε τις προτάσεις με τις συνήθειές μας.

1. Όταν ξαπλώνω στο κρεβάτι μου, _____
2. Παίρνω _____
3. Για να με πάρει ο ύπνος, _____
4. Όταν ξυπνάω το πρωί, νιώθω _____

Η Ενότητα 4 με μια ματιά

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Το Λεξιλόγιο της διατροφής

πρωινό, δεκατιανό, μεσημεριανό, βραδινό, φρούτα, λαχανικά, όσπρια, γαλακτοκομικά, δημητριακά, γλυκά

Οικογένεια λέξεων

οδοντίατρος, οδοντιατρείο, οδοντόβουρτσα, πονόδοντος
υγεία, υγιεινός, υγιής

Τα επίθετα δείχνουν

- υλικό: **ψάθινο** καλάθι
- χρώμα: **κόκκινη** φράουλα
- σχήμα: **στρογγυλό** πορτοκάλι
- αίσθηση: **ξινό** λεμόνι

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Ουσιαστικά ουδέτερα σε -ας

Ενικός αριθμός

το μικρό τέρας

Πληθυντικός αριθμός

τα μικρά τέρατα

Ρήμα στο παρελθόν

Είμαι

ήμουν
ήσουν
ήταν
ήμασταν
ήσασταν/ήσαστε
ήταν

Έχω

είχα
είχες
είχε
είχαμε
είχατε
είχαν

Παρελθόν διαρκείας

πίνω: έπιν**α** - έπιν**ες** - έπιν**ε** - πίν**αμε** - πίν**ατε** - έπιν**αν**
γελώ: γελού**σα**
ποτίζω: πότι**ζα**

ΓΡΑΦΩ ΚΕΙΜΕΝΑ

Αφήγηση

- Γράφουμε: Ποιοι; Πού; Πότε; Τι έγινε;
- Βάζουμε τα γεγονότα σε σειρά: αρχή, μέση, τέλος

Ελέγχω τις γνώσεις μου

Γράφω 2 επίθετα που ταιριάζουν:

1. πρωινό: _____
2. σαλάτα: _____
3. πατάτες: _____
4. ανανάς: _____

☐
☐
☐
☐

Συμπληρώνω τις προτάσεις με τα ρήματα «ήμουν» ή «είχα» στο σωστό πρόσωπο:

5. - Πού _____ όλη την ημέρα, Ελπίδα;
6. - _____ στο σπίτι της θείας Μαίρης. Εσείς πού _____;
7. - _____ αγώνα ποδοσφαίρου με τον σύλλογο.
8. - Ο Ηλίας _____ πυρετό και δεν ήρθε.

☐
☐
☐
☐

Πώς λέμε με μια λέξη:

9. τον γιατρό για δόντια → _____
10. τη βούρτσα για δόντια → _____

☐
☐

Τι έκαναν τα παιδιά χθες όλο το απόγευμα;

11. _____ (διαβάζουν) στη βιβλιοθήκη.
12. _____ (τρέχουν) στο πάρκο.
13. _____ (γελούν) δυνατά.

☐
☐
☐

Γράφω σωστά και τονίζω:

14. μεσ__μεριανό, βραδ__νό, πρ__ινό
15. απογ__ __ματινό, υγ__ __α, υγ__εινός

☐
☐

ξαναδιαβάζω (έως 5)

μέτρια (6-8)

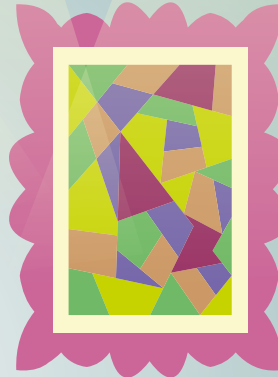
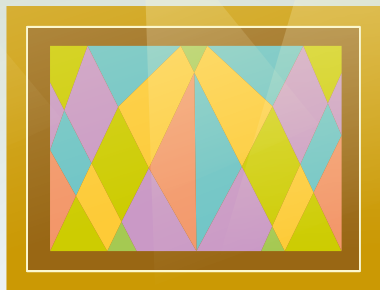
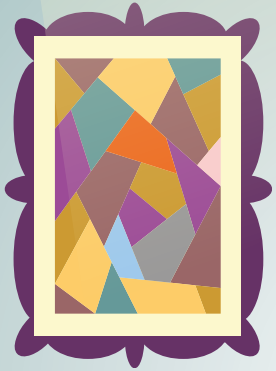
πολύ καλά (9-11)

άριστα (12-15)

5 ο πλανήτης Γη, το σπίτι μας

- Πώς αλλάζει η φύση με τις εποχές;
- Γιατί ο πλανήτης Γη είναι το «σπίτι μας»;
Πώς τον φροντίζουμε;
- Ποια ζώα ζούσαν παλιά στη γη;

Φτιάχνουμε κι
εμείς το παζλ με τις
τέσσερις εποχές.

Έχω ένα
κομμάτι με
λευκό τοπίο.

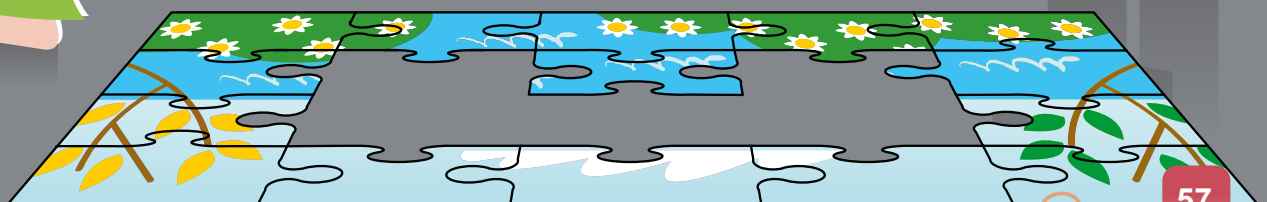

Το δικό μου
παζλ δείχνει
τη θάλασσα.

Εγώ έχω ένα κομμάτι
από τα λουλούδια.

Κοιτάξτε! Τα κίτρινα
φύλλα ταιριάζουν σε
εκείνο το δέντρο.

1 Βροντές και αστραπές

Κοίτα έξω από το παράθυρο, «βρέχει καρέκλες»...

Καρέκλες; Πού τις βλέπεις;

Δεν πέφτουν στ' αλήθεια καρέκλες. Είναι μια έκφραση που τη λέμε όταν βρέχει πάρα πολύ δυνατά.

Ξέρετε, στα αρχαία χρόνια πίστευαν ότι ο Δίας προκαλούσε την **καταιγίδα**, όταν θύμωνε πολύ!

Εγώ, όταν ήμουν μικρή, φοβόμουν τους κεραυνούς και τις αστραπές. Μόλις άκουγα βροντές, έτρεχα να κρυφτώ. Τώρα όμως ξέρω ότι η καταιγίδα είναι ένα **φυσικό φαινόμενο**.

Ακριβώς! Όταν είμαστε μέσα στο σπίτι ή το σχολείο, δεν κινδυνεύουμε. Αν όμως είμαστε στην εξοχή ή τη θάλασσα, πρέπει να προστατευτούμε.

Στην τάξη υπάρχει η αφίσα που μας έδωσαν **οι πυροσβέστες**, όταν ήρθαν για **ενημέρωση**. Ελάτε να τη διαβάσουμε!

Οδηγίες προστασίας από τις καταιγίδες

Σε εξωτερικό χώρο:

- Μένουμε μακριά από δέντρα και υπόστεγα.
- Αποφεύγουμε παραλίες, πισίνες και λίμνες.
- Μπαίνουμε στο αυτοκίνητό μας.

Στο σπίτι:

- Δεν αγγίζουμε ηλεκτρικές συσκευές.
- Μένουμε μακριά από τα παράθυρα.
- Κλείνουμε την τηλεόραση και τον υπολογιστή.

1 Παρατηρούμε την αφίσα και συζητάμε.

- Τι κάνουμε όταν έχει καταιγίδα;
- Τι αποφεύγουμε όταν έχει καταιγίδα;

2 Ποια ονομάζουμε φυσικά φαινόμενα;

2 Ο μύθος της Περσεφόνης

Παλιά οι άνθρωποι εξηγούσαν τις εποχές του χρόνου με τον μύθο της Περσεφόνης.

Η Δήμητρα ήταν η θεά της γεωργίας. Φρόντιζε τα δέντρα να βγάζουν καρπούς, για να έχουν οι άνθρωποι τροφή. Είχε μια κόρη,

την Περσεφόνη. Μια μέρα, ο θεός του Κάτω Κόσμου, ο Πλούτωνας, είδε την πανέμορφη Περσεφόνη και την πήρε μαζί του, για να την παντρευτεί. Η Δήμητρα έψαχνε παντού την κόρη της, αλλά δεν μπορούσε να τη βρει. Στενοχωρημένη, σταμάτησε να φροντίζει τη γη.

Έβρεχε, έκανε κρύο και κανένα φυτό δε φύτρωνε.

Ο Δίας, βλέποντας τους ανθρώπους να υποφέρουν, διέταξε τον Πλούτωνα να επιστρέψει την Περσεφόνη. Τελικά, συμφώνησαν ότι η κόρη θα περνούσε 6 μήνες με τη μητέρα της στη Γη και 6 μήνες στον Κάτω Κόσμο. Όταν η Περσεφόνη ήταν με τη Δήμητρα, τα φυτά άνθιζαν και ήταν άνοιξη και καλοκαίρι. Όταν πήγαινε στον Πλούτωνα, η Δήμητρα ήταν λυπημένη και ήταν φθινόπωρο και χειμώνας.

1 Συζητάμε στην τάξη:

1. Ποιοι θεοί της μυθολογίας αναφέρονται στο κείμενο;
2. Γιατί ήταν λυπημένη η Δήμητρα;
3. Τι συμφωνία έκανε ο Δίας με τον Πλούτωνα;
4. Πώς ήταν η γη, όταν η Περσεφόνη βρισκόταν κοντά στη μητέρα της;

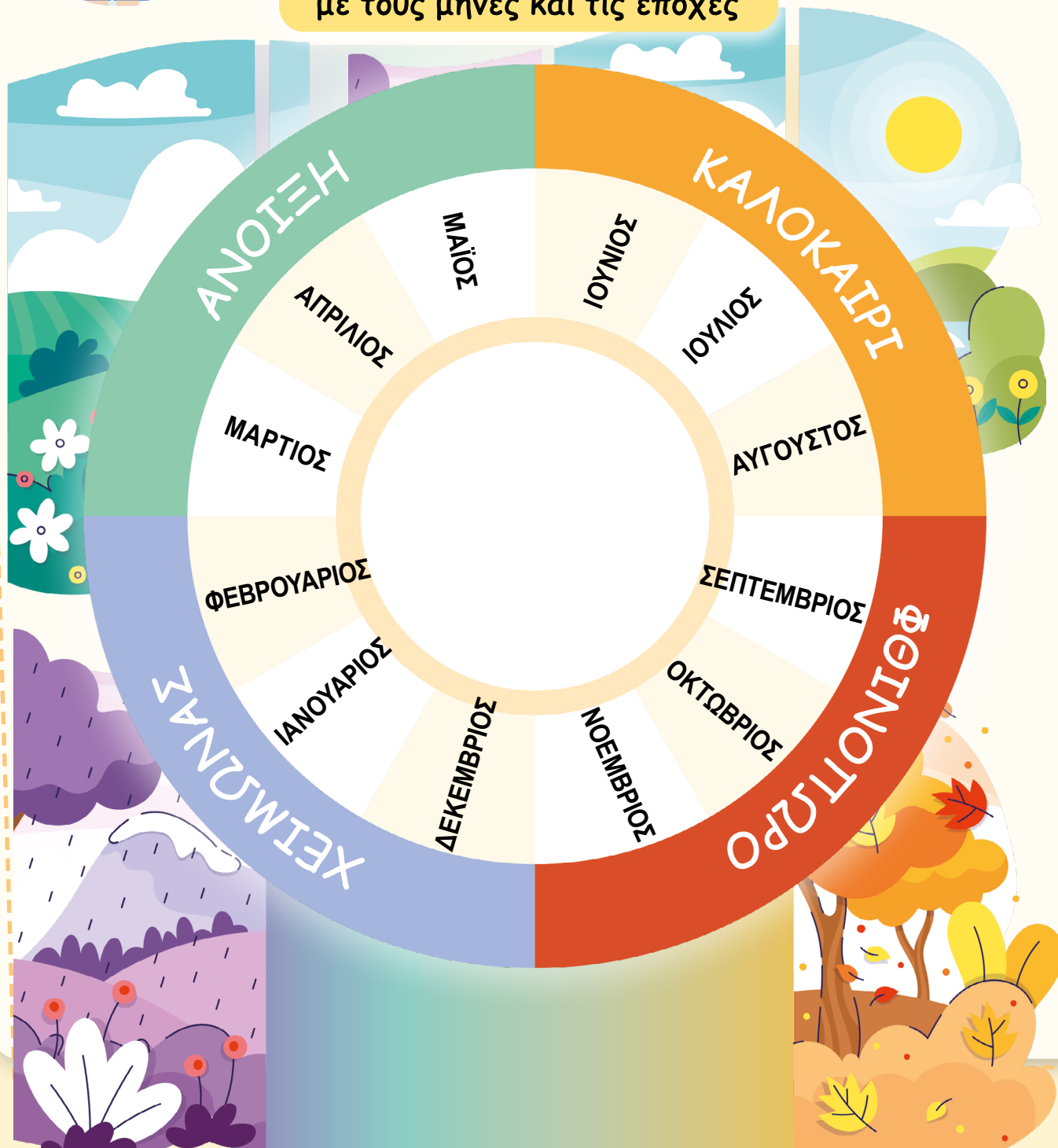

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Ο χρόνος έχει δώδεκα **μήνες** και τέσσερις **εποχές**. Κάθε εποχή έχει τρεις μήνες. Ο πρώτος μήνας του χρόνου είναι ο Ιανουάριος ή Γενάρης.

Ο κύκλος του χρόνου με τους μήνες και τις εποχές

- 1 Συμπληρώνουμε με λέξεις και φράσεις για τον καιρό στις εποχές του χρόνου.

άνοιξη	καλοκαίρι	φθινόπωρο	χειμώνας
<u>λιακάδα</u> <u>ανοιξιάτικη</u> <u>βροχούλα</u> <u>δροσιά</u>	<u>ο ήλιος καίει</u> <u>καύσωνας</u> <u>αεράκι</u>	 	<u>παγωνιά</u> <u>άνεμος</u> <u>χιόνι</u>

- 2 Μιλάμε για τον καιρό της περιοχής μας. Χωριζόμαστε σε τέσσερις ομάδες, μία για κάθε εποχή. Ετοιμάζουμε μια σύντομη παρουσίαση του καιρού στην περιοχή μας.

- 3 Συμπληρώνουμε τις προτάσεις:

- Ο μήνας που γεννήθηκα είναι ο _____ και η εποχή είναι _____.
- Ο αγαπημένος μου μήνας είναι ο _____ επειδή _____.
- Η αγαπημένη μου εποχή είναι _____, γιατί _____.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Κύρια ονόματα

Παρατηρούμε

Στον μύθο της Περσεφόνης κάποιες λέξεις έχουν το πρώτο γράμμα κεφαλαίο. Τι δείχνουν;

Περσεφόνη	→	όνομα ανθρώπου/θεού
Δήμητρα	→	
Κάτω Κόσμος	→	
Γη	→	

Μαθαίνω

Οι λέξεις αυτές ονομάζονται **κύρια ονόματα**:

Νίκος (άνθρωπος)

Αθηνά (θεός)

Πήγασος (ζώο)

Τετάρτη (ημέρες)

Νοέμβριος (μήνες)

Πάσχα (γιορτές)

Ελλάδα (χώρα)

Έλληνας - Ελληνίδα (εθνικότητα)

Θεσσαλονίκη (πόλη)

Ερμού (οδός)

Όλυμπος (βουνό)

Μεσόγειος (θάλασσα)

Εφαρμόζω

Γράφουμε σωστά τα κύρια ονόματα.

1. Ο όλυμπος είναι το ψηλότερο βουνό της ελλάδας. → Όλυμπος- Ελλάδας
2. Πέρσι τον αύγουστο πήγαμε στην κρήτη. → _____
3. Το πάσχα θα πάμε στη γιαγιά στα τρικάλα. → _____
4. Βρήκα ένα σκυλάκι στην οδό αθηνάς και το ονόμασα ρεξ. → _____

3 Τα φύλλα των δέντρων

Ξέρω κι εγώ έναν **μύθο** για τη φύση.

Στην αρχή του κόσμου, όταν ερχόταν **ο χειμώνας** έκανε πολύ κρύο. Μια φορά, όλα τα πουλάκια είχαν φύγει σε πιο ζεστά μέρη για να περιμένουν **την άνοιξη**. Ένα πουλάκι, όμως, είχε σπάσει το φτερό του και **δεν** μπορούσε να πετάξει.

«Άραγε, θα βρω ένα μέρος να προστατευτώ; Ίσως τα δέντρα με φιλοξενήσουν για τον χειμώνα», σκέφτηκε.

Πλησίασε τη **λεύκα** και της είπε: «Μπορώ να καθίσω στα κλαδιά σου μέχρι να έρθει η άνοιξη;»

«Όχι, έχω αρκετά δικά μου φύλλα να φροντίσω», απάντησε η λεύκα. Το πουλάκι απογοητευμένο πήγε στο **πεύκο**.

«Δεν έχω πού να μείνω», του είπε. «Έλα να καθίσεις στο πιο πυκνό μου κλαδί», είπε το πεύκο.

Ο κέδρος, που ήταν δίπλα, πρόσθεσε: «Μην ανησυχείς. Εγώ θα σε προστατεύσω από τον άνεμο.»

Η αγριελιά είπε: «Εγώ θα σου δίνω καρπούς να τρως».

Το πουλάκι ευχαριστήθηκε και ζεστάθηκε στα κλαδιά του πεύκου. Ο κέδρος το προστάτευε από τον άνεμο και η αγριελιά το τάιζε.

Μετά από λίγες νύχτες, ήρθε ένα βοριαδάκι και φύσηξε τα φύλλα των δέντρων. Τότε, ο γερο-βοριάς του είπε: «Τα δέντρα που βοήθησαν το πουλάκι θα κρατήσουν τα φύλλα τους».

«Ναι, βέβαια», είπε το βοριαδάκι και φύσηξε δυνατά τα φύλλα της λεύκας. Το πεύκο, τον κέδρο και την αγριελιά τα φύσηξε απαλά, και από τότε κρατούν τα φύλλα τους όλο τον χειμώνα.»

5.1 Οι εποχές στήνουν χορό

1 Κυκλώνουμε τη σωστή απάντηση.

1. Το πουλάκι δεν ταξίδεψε με την οικογένειά του, επειδή
 - α έχασε τον δρόμο του.
 - β είχε σπάσει το φτερό του.
2. Το δέντρο που δέχτηκε το πουλάκι στα κλαδιά του, ήταν
 - α η λεύκα.
 - β το πεύκο.

2 Συζητάμε.

- Τι μας λέει αυτός ο μύθος;
- Γιατί κάποια δέντρα κρατούν τα φύλλα τους τον χειμώνα;

4 Χειμώνας στην Ξάνθη

Πού βρίσκεται η Ξάνθη;

Σήμερα είναι μια κρύα μέρα στην Ξάνθη. Το θερμόμετρο δείχνει 2 βαθμούς! Η ομίχλη είναι τόσο πυκνή, που δε βλέπεις τη μύτη σου. Στα βουνά μερικά ζώα κοιμούνται, επειδή δεν μπορούν να βρουν τροφή. Το χιόνι σκεπάζει τις στέγες των σπιτιών. Οι στενοί δρόμοι της Παλιάς Πόλης γεμίζουν μυρωδιές: ζεστό τσάι και ψημένα κάστανα. Τα παιδιά ντυμένα με χοντρά ρούχα, μπότες και χρωματιστά σκουφάκια παίζουν στις πλατείες. Η πόλη μοιάζει σαν να βγήκε από παραμύθι.

Απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Πώς είναι ο καιρός στην Ξάνθη τον χειμώνα;
- Ποια εικόνα σας αρέσει περισσότερο; Την περιγράφουμε προφορικά και τη ζωγραφίζουμε.

ΓΡΑΦΩ ΚΕΙΜΕΝΑ

Περιγραφή τόπου

Ας κρατήσουμε σημειώσεις για την Ξάνθη. Αυτό θα μας βοηθήσει να περιγράψουμε κι εμείς τον τόπο μας.

- Όνομα τόπου: _____
- Πώς είναι ο καιρός; Κάνει πολύ κρύο και _____
- Τι βλέπουμε; Έχει πυκνή ομίχλη, _____
- Τι ακούμε; _____
- Τι μυρίζουμε; _____
- Τι κάνουμε; _____
- Πώς μοιάζει η πόλη; _____

Περιγράφουμε στο τετράδιό μας πώς είναι ο τόπος μας τον χειμώνα. Ο πίνακας μας βοηθά.

Ερωτήσεις	Φράσεις που μπορούν να με βοηθήσουν
Όνομα τόπου	Ο τόπος μου είναι... ή Μένω στον/στην/στο...
Πώς είναι ο καιρός;	ηλιόλουστος, κάνει κρύο, βρέχει, χιονίζει, φυσάει
Τι βλέπουμε;	χιονισμένα βουνά, γυμνά δέντρα, φουρτουνιασμένη θάλασσα, βρεγμένοι δρόμοι
Τι ακούμε;	τα πουλιά, τα κύματα, τα αυτοκίνητα, τον άνεμο, τη βροχή
Τι μυρίζουμε;	πολύχρωμα λουλούδια, φαγητά, καυσαέρια
Τι κάνουμε;	παίζουμε στο πάρκο/στη γειτονιά/στην αλάνα/ στο εμπορικό κέντρο πηγαίνουμε βόλτες με την οικογένειά μας

5 Η κυρα-Καλή και οι 12 μήνες

1 Σωστό ή Λάθος; Βάζω

	Σ	Λ
1. Η κυρα-Καλή ήταν πλούσια.		☒
2. Την κυρα-Καλή υποδέχτηκαν τέσσερα παλικάρια με γούνες.		
3. Η πλούσια γειτόνισσα ζήλεψε την κυρα-Καλή.		
4. Τον Σεπτέμβριο γίνεται ο τρύγος.		
5. Τον Νοέμβριο έρχονται οι καλικάντζαροι.		

2 Ακούμε πάλι το παραμύθι.

Σε ποιο πρόσωπο ταιριάζει κάθε φράση:

1. Είχε πάει στο δάσος να μαζέψει ξύλα.

2. Ήταν φτωχή και είχε πέντε παιδιά.

3. Ζήτησε βοήθεια από τον γέροντα και τους μήνες.

4. Είπε ότι ο Οκτώβρης φέρνει βροχές.

5. Μπήκε στο σπιτάκι για να ξεφύγει από την κακοκαιρία.

6. Απέρριψε το κέρασμα που πρόσφερε ο γέροντας.

κυρα-Καλή

Γειτόνισσα

3 Απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Πώς απάντησε η κυρα-Καλή για τους μήνες;
- Πώς συμπεριφέρθηκε η γειτόνισσα;
- Ήταν δίκαιο αυτό που πήρε η κάθε μία;

4 Παίζουμε τον διάλογο είτε της κυρα-Καλής είτε της γειτόνισσας με τον γέροντα.

6 Μαθαίνω για την κλιματική αλλαγή

Σήμερα έχουμε μαζί μας τον κ. Οξυγονάκη. Είναι **καθηγητής** και μελετά **το περιβάλλον**. Θα μας μιλήσει για την αλλαγή του κλίματος.

Το κλίμα του πλανήτη μας έχει αλλάξει πολλές φορές στο παρελθόν. Τώρα, όμως, **οι επιστήμονες** βλέπουν ότι η Γη ζεσταίνεται πιο γρήγορα από ποτέ. Αυτό εννοούμε όταν λέμε «**κλιματική αλλαγή**».

Γιατί γίνεται αυτό;

Τα καυσαέρια από τα εργοστάσια, αλλά και από τα αυτοκίνητα και τα αεροπλάνα μολύνουν τον αέρα. Η θάλασσα μολύνεται από τα σκουπίδια και το πετρέλαιο. Τα δάση καταστρέφονται από την ξηρασία και τις φωτιές.

Και ποιο είναι το αποτέλεσμα;

Ξεσπούν δυνατές καταιγίδες, **καύσωνες**, **πλημμύρες** και πυρκαγιές. Οι πάγοι στους πόλους λιώνουν και η στάθμη της θάλασσας ανεβαίνει. Ζώα, όπως οι πολικές αρκούδες, δυσκολεύονται να βρουν σπίτι και τροφή.

Ωχ! Τα πράγματα είναι σοβαρά. Πρέπει να βρούμε τρόπους **να βοηθήσουμε τη Γη μας!**

Σας ευχαριστούμε, κ. Οξυγονάκη. Η Γη είναι το σπίτι μας και πρέπει όλοι να νοιαζόμαστε για αυτή.

5.2 Σκεφτόμαστε οικο-λογικά

1 Κυκλώνουμε τη σωστή απάντηση.

1. Ο κ. Οξυγονάκης

α μελετά το περιβάλλον.

β είναι πυροσβέστης.

2. Με την κλιματική αλλαγή,

α η Γη ζεσταίνεται πολύ γρήγορα.

β η Γη χυρίζει πολύ γρήγορα.

3. Τι οδηγεί στην κλιματική αλλαγή;

α Η ανακύκλωση.

β Τα καυσαέρια.

4. Οι άνθρωποι και τα ζώα κινδυνεύουν από:

α τις πλημμύρες και τις πυρκαγιές.

β μετεωρίτες που πέφτουν στη γη.

2 Πώς μπορούμε να βοηθήσουμε εμείς το περιβάλλον;

Ας αρχίσουμε από την τάξη μας.
Το σύνθημά μας είναι:
«Μικρές αλλαγές από όλους μας, κάνουν μεγάλη διαφορά!»

Πίνουμε νερό από το παχούρι μας και όχι από πλαστικά μπουκαλάκια. Ζωγραφίζουμε το χαρτί και από τις δύο πλευρές.

Κάνουμε ανακύκλωση και σβήνουμε τα φώτα όταν φεύγουμε από ένα δωμάτιο.

Εσείς, παιδιά, τι κάνετε για την προστασία του περιβάλλοντος;

7 Μια όμορφη πόλη!

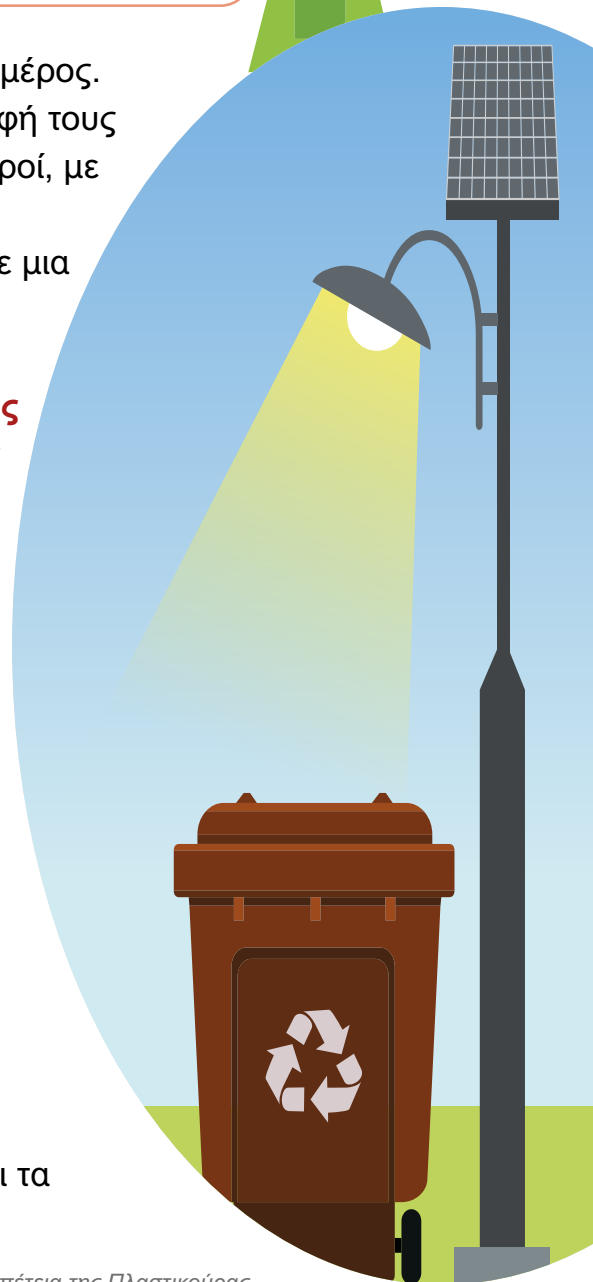

Παιδιά, εγώ ονειρεύομαι να ζούμε κάποια μέρα σε μια πόλη χωρίς πλαστικά. Σαν αυτή που συνάντησε η κυρία Πλαστικούρα της ιστορίας μας.

Η Πλαστικούρα κοιτούσε αυτό το διαφορετικό μέρος. Τα κτίρια, που ήταν μικρά, είχαν όλα στην οροφή τους έναν καταπράσινο κήπο. Οι δρόμοι ήταν καθαροί, με όμορφα πεζοδρόμια και ποδηλατόδρομους. Σε ορισμένα σημεία υπήρχαν κάποια κουτιά με μια ταμπέλα που έγραφε **φορτιστές ηλεκτρικών αυτοκινήτων**. Τα φώτα στο πλάι του δρόμου είχαν όλα επάνω τους έναν **συλλέκτη ηλιακής ενέργειας**. Όταν πέρασαν από το σχολείο της γειτονιάς, η Πλαστικούρα έμεινε έκπληκτη! **Λαχανόκηποι, γήπεδα**, δέντρα και παιχνίδια περιτριγύριζαν ένα παραμυθένιο κτίριο. Στις γωνίες του δρόμου συναντούσαν κάθε τόσο μια τεράστια τσιμεντένια γλάστρα με αφύσικα πελώρια φυτά μέσα.

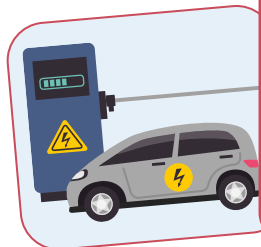
- Τι είναι αυτές οι γλάστρες με τα γιγάντια φυτά; απόρησε η Πλαστικούρα.
- Είναι κομποστοποιητές. Φτιάχνουν κομπόστ.
- Έχετε και μαρμελαδοποιητές; ρώτησε με αφέλεια η Πλαστικούρα.
- **Κομποστοποιητές** είναι τα δοχεία μέσα στα οποία ρίχνουμε φλούδια, τσόφλια και άλλα αποφάγια, τα τρώνε τα σκουλήκια και τα μετατρέπουν σε χώμα πολύ θρεπτικό.

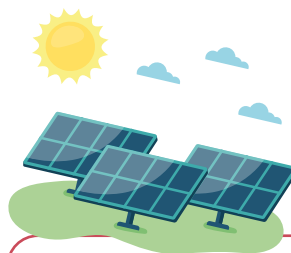
Μαρία Καριωτάκη, Η περιπέτεια της Πλαστικούρας

1 Αντιστοιχίζουμε.

1. φορτιστής ηλεκτρικών αυτοκινήτων ☐
2. συλλέκτης ηλιακής ενέργειας ☐
3. κομποστοποιητής ☐

- α. εκεί φτιάχνουμε φυσικό λίπασμα από φλούδες, φύλλα και λαχανικά
- β. γεμίζει το αυτοκίνητο με ρεύμα
- γ. μαζεύει το φως του ήλιου και το μετατρέπει σε ρεύμα

2 Σωστό ή Λάθος; Βάζω ☒.

	Σ	Λ
1. Η Πλαστικούρα βρέθηκε σε ένα άγνωστο μέρος.	☐	☐
2. Στις στέγες των κτιρίων υπήρχαν πράσινοι κήποι.	☐	☐
3. Οι δρόμοι και τα πεζοδρόμια ήταν γεμάτα σκουπίδια.	☐	☐
4. Στους κομποστοποιητές ρίχνουμε χαρτί, αλουμίνιο και γυαλί.	☐	☐
5. Το σχολείο είχε λαχανόκηπους.	☐	☐

3 Παρατηρούμε την εικόνα στο κείμενο 7 και περιγράφουμε.

4 Χωριζόμαστε σε ομάδες 3-4 ατόμων. Κάθε ομάδα φτιάχνει το δικό της «σήμα προστασίας του περιβάλλοντος» από χαρτί ή χαρτόνι. Φροντίζουμε κάθε σήμα να έχει:

- ένα σύντομο μήνυμα π.χ. Ο πλανήτης έχει πυρετό!
- μια ζωγραφιά (δέντρα, πλανήτης γη, ζώα)
- σύμβολα

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

- 1 α. Βρίσκουμε τη λέξη «περιβάλλον» στο Σχολικό Λεξικό. Γράφουμε τη σημασία της.

- β. Διαγράφουμε τη λέξη που δεν ταιριάζει στο «φυσικό περιβάλλον».

1. ποτάμι – τσουγκράνα – χώμα
2. σπιτάκι – δάσος – λίμνη
3. βελανιδιά – αρκούδα – τζάκι
4. ποδήλατο – βουνό – δελφίνι

- 2 α. Γράφουμε λέξεις που δείχνουν:

προβλήματα στο περιβάλλον	όμορφο περιβάλλον
Κείμενο 6	Κείμενο 7
καυσαέρια από τα εργοστάσια	όμορφα πεζοδρόμια

- β. Ο κ. Οξυγονάκης συζητά με τα παιδιά για τα προβλήματα και τις λύσεις του. Παίζουμε σε ζευγάρια.

Τα καυσαέρια των αυτοκινήτων μολύνουν τον αέρα.

Προτείνω να κυκλοφορούμε με ποδήλατα.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Ουσιαστικά αρσενικά σε **-ας** και **-ης**

Συμπληρώνουμε με το ουσιαστικό «μήνας» και παρατηρούμε.

-ας

1. Ο μήνας που έχει λιγότερες μέρες είναι ο Φεβρουάριος.
2. Ποιον _____ έχεις γενέθλια;
3. Η μαμά πληρώνεται στις 27 του μήνα.
4. Οι _____ του χρόνου είναι 12.
5. Το μωρό μας είναι 8 μηνών.
6. Αγαπώ τους καλοκαιρινούς _____ γιατί πηγαίνω _____.

Ονομαστική	ο _____	οι _____
Αιτιατική	τον _____	τους μήνες
Γενική	του _____	των μηνών

➤ Το ίδιο κλίνονται: ο άντρας, ο πίνακας, ο φύλακας.

-ης

Ονομαστική	ο πλανήτης	οι πλανήτες
Αιτιατική	τον πλανήτη	τους πλανήτες
Γενική	του πλανήτη	των πλανητών

➤ Τα αρσενικά ουσιαστικά σε **-ης** γράφονται στην κατάληξη με **-η** (ήτα): ο πλανήτης, ο χάρτης, ο πελάτης, ο ράφτης, ο φράχτης.

Συμπληρώνουμε με το ουσιαστικό «πλανήτης».

1. Η Γη ονομάζεται και γαλάζιος _____.
2. Για να σώσουμε τον _____ πρέπει να αλλάξουμε συνήθειες.
3. Το μέγεθος των _____ είναι διαφορετικό.

8 Ο κόσμος των δεινοσαύρων

Πριν από εκατομμύρια χρόνια υπήρχαν δεινόσαυροι και οι εποχές ήταν αλλιώς.

Το 1842, ένας Βρετανός επιστήμονας ανακάλυψε **τα απολιθώματα ενός προϊστορικού ζώου.**

Το ονόμασε **δεινόσαυρο, δηλαδή «τρομερή σαύρα».**

Οι δεινόσαυροι ήταν μεγάλα ερπετά που έζησαν στη Γη πριν από 200 εκατομμύρια χρόνια.

Οι περισσότεροι ήταν **φυτοφάγοι**, ενώ μερικοί ήταν **σαρκοφάγοι**.

Οι φυτοφάγοι δεινόσαυροι ήταν οι μεγαλύτεροι από όλους. Μερικοί έφταναν σε μήκος τα 27 μέτρα από το κεφάλι μέχρι την ουρά. Είχαν μακρύ λαιμό και πόδια, και ακόμα μακρύτερη ουρά.

Οι σαρκοφάγοι δεινόσαυροι περπατούσαν στα πίσω πόδια. Ήταν γρήγοροι και ευκίνητοι, με μεγάλα μάτια, κοφτερά δόντια και σαχόνια με ανεπτυγμένους μυς. Ο Τυραννόσαυρος Ρεξ ήταν το δυνατότερο από τα σαρκοφάγα.

Είχε μήκος περίπου 12 μέτρα και ζύγιζε πάνω από 7 τόνους.

Πριν από 65 εκατομμύρια χρόνια περίπου, οι δεινόσαυροι εξαφανίστηκαν. Κανείς δεν ξέρει πώς έγινε αυτό, αλλά μερικοί πιστεύουν ότι αιτία ήταν μια απότομη κλιματική αλλαγή, η οποία οδήγησε στην **ψύξη του πλανήτη.**

Lynette Brent Sandvold, Yaamini και John Perritano, Εγκυκλοπαίδεια για παιδιά, Ο κόσμος της γνώσης στα χέρια σου

Κυκλώνουμε τη σωστή απάντηση.

1. Η λέξη «δεινόσαυρος» σημαίνει
 - α** τρομερή σαύρα
 - β** γρήγορη σαύρα
 - γ** δυνατή σαύρα
2. Οι σαρκοφάγοι δεινόσαυροι ήταν
 - α** αργοί και δυσκίνητοι.
 - β** γρήγοροι και ευκίνητοι.
 - γ** αργοί αλλά δυνατοί.

3. Οι φυτοφάγοι είχαν

- α κοφτερά δόντια
- β μακρύ λαιμό, μακριά πόδια και ουρά
- γ γρήγορα πόδια

4. Οι επιστήμονες πιστεύουν ότι εξαφανίστηκαν λόγω

- α της αλλαγής του κλίματος
- β της παγωνιάς στον πλανήτη
- γ και τα δύο

9 Ένας δεινόσαυρος στην πόλη

«Παιδιά, θέλω να μοιραστώ μαζί σας κάτι. Πριν εκατομμύρια χρόνια η πόλη μας ήταν γεμάτη δεινόσαυρους...»

«Τι εννοείς, Κοπέρνικε, και λες «δεινόσαυροι»; Κανονικοί δεινόσαυροι με δοντάρες, νυχάρες και σάλια;» ρώτησε ο Φοίβος, που δεν ήθελε και πολύ για να τρομάξει και να το βάλει στα πόδια.

«Κανονικότατοι! Και μάλιστα όχι ένας και δύο, αλλά ολόκληρο κοπάδι! Το πάρκο μας είναι γεμάτο απολιθώματα που το αποδεικνύουν» απάντησε με βεβαιότητα ο Κοπέρνικος.

«Απολι-τί;»

«Απολιθώματα!» βιάστηκε να εξηγήσει ο Μιχαήλ. «Όταν πέθαναν οι δεινόσαυροι, τα κόκαλά τους καλύφθηκαν από λάσπη και χώμα και σιγά σιγά, εξαιτίας της τρομερής πίεσης και με τη βοήθεια των υλικών της γης, μετατράπηκαν σε πέτρες - ή αλλιώς απολιθώματα!»

«Τι κρίμα που εξαφανίστηκαν! Φαντάζεστε να ήταν ακόμα ζωντανοί και να περπατούσαν μουγκρίζοντας στη γειτονιά μας;» είπε η Δάφνη.

Θα ήταν τρομακτικά υπέροχο... σκέφτηκαν οι τέσσερις φίλοι και, μισοκλείνοντας τα μάτια, κοίταξαν γύρω τους. Ο Κοπέρνικος φαντάστηκε δύο **Παχυκεφαλόσαυρους** να ρίχνουν κουτουλιές έξω απ' το μανάβικο του κυρ Στάθη, την ίδια ώρα που ο Μιχαήλ έβλεπε ολοκάθαρα έναν **Βραχιόσαυρο** να μασουλάει τα φύλλα της καρυδιάς της γιαγιάς του.

Η Δάφνη φαντάστηκε έναν **Αρχαιοπτέρυγα** να βουτάει από ψηλά για να αρπάξει τα χρυσόψαρα της λίμνης, ενώ ο Φοίβος έναν επιθετικό **Αγκυλόσαυρο** να τον κυνηγάει στην κατηφόρα του Δημαρχείου!

Άγγελος Αγγέλου & Έμη Σίνη, Ο μικρός Κοπέρνικος και το πάρκο των δεινοσαύρων

1 Απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Πώς ένιωσαν τα παιδιά της ιστορίας όταν έμαθαν για τους δεινόσαυρους στην πόλη τους;
- Πώς εξηγεί τη λέξη απολιθώματα ο Μιχαήλ;
- Ποιες λέξεις και φράσεις χαρακτηρίζουν τους δεινόσαυρους;

2 Αντιστοιχίζουμε τα ονόματα των παιδιών του κειμένου με τα λόγια που πιστεύουμε ότι θα έλεγαν.

1. Κοπέρνικος

☐

2. Μιχαήλ

☐

3. Δάφνη

☐

4. Φοίβος

☐**α.** «Κοίτα πώς βουτάει μέσα στο νερό!»**β.** «Έχουν σκορπίσει όλα τα καφάσια με τα φρούτα στον δρόμο!»**γ.** «Βοήθεια! Θα με πιάσει!»**δ.** «Αν σε δει η γιαγιά μου, θα σε κυνηγήσει με τον πλάστη!»**3** Φαντάζεσαι ότι είσαι και εσύ στην παρέα του Κοπέρνικου. Ποιον δεινόσαυρο βλέπεις και τι κάνει;

Σήμερα στην πλατεία εμφανίστηκε _____

Η Ενότητα 5 με μια ματιά

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Ο πλανήτης μας

ο πλανήτης Γη, φυτά, ζώα, το κλίμα, η κλιματική αλλαγή, ο καύσωνας, η καταιγίδα, η βροντή, η αστραπή, ο κεραυνός, η πυρκαγιά, η ανακύκλωση, η κομποστοποίηση, ο δεινόσαυρος, φυτοφάγα ζώα, σαρκοφάγα ζώα

Οικογένεια λέξεων

φως, φωτίζω, φωτεινός, φωτάκι, ξέφωτο, φωτογραφία
βρέχει - βροχή, βρέχομαι, βροχερός, πρωτοβρόχια

Εποχές και μήνες

Φθινόπωρο: Σεπτέμβριος, Οκτώβριος, Νοέμβριος

Χειμώνας: Δεκέμβριος, Ιανουάριος, Φεβρουάριος

Άνοιξη: Μάρτιος, Απρίλιος, Μάιος

Καλοκαίρι: Ιούνιος, Ιούλιος, Αύγουστος

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Ουσιαστικά αρσενικά σε -ας, -ης και ουδέτερα σε -μα

Ενικός αριθμός

Ονομαστική	ο μήνας	ο πλανήτης	το βήμα
Αιτιατική	τον μήνα	τον πλανήτη	το βήμα
Γενική	του μήνα	του πλανήτη	του βήματος

Πληθυντικός αριθμός

Ονομαστική	οι μήνες	οι πλανήτες	τα βήματα
Αιτιατική	τους μήνες	τους πλανήτες	τα βήματα
Γενική	των μηνών	των πλανητών	των βημάτων

ΓΡΑΦΩ ΚΕΙΜΕΝΑ

Περιγραφή τόπου

- αρχίζουμε με το όνομα του και λέμε πού βρίσκεται
- δίνουμε πληροφορίες για τον καιρό
- περιγράφουμε τους ανθρώπους και τη φύση

Ελέγχω τις γνώσεις μου

1. Η εποχή που έχουμε τώρα είναι: _____
2. Οι μήνες της εποχής αυτής είναι: _____,
_____ και _____.

☐
☐

Πώς το λέμε με μια λέξη:

3. ρίχνει χιόνι _____
4. έχει αστραπές _____
5. δρόμος για ποδήλατα _____
6. η αχτίδα του ήλιου _____

☐
☐
☐
☐

Συμπληρώνω με τις λέξεις πλανήτης - δεινόσαυρος.

7. Η Γη είναι ένας _____.
8. Οι _____ έζησαν πριν εκατομμύρια χρόνια.
9. Οι φωτογραφίες των _____ είναι εκπληκτικές.
10. Οι μάχες των _____ ήταν φοβερές.

☐
☐
☐
☐

Συμπληρώνω σωστά.

11. κλ__ματική αλλαγή, κ__ρός
12. φ__σικό περ__βά__ον
13. __εσσαλονίκη, __άρτιος, __λίας

☐
☐
☐

Συμπληρώνω με τις λέξεις «βήμα - πρόβλημα».

14. Οι λύσεις των _____ θέλουν σκέψη.
15. Μαθαίνω τα _____ της ανακλύκλωσης.

☐
☐

Ξαναδιαβάζω (έως 5)

μέτρια (6-8)

πολύ καλά (9-11)

άριστα (12-15)

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΕΣ

1 Η Γιορτή των Τριών Ιεραρχών

Στις 30 του Γενάρη η Ορθόδοξη Εκκλησία μας γιορτάζει τη μνήμη των Τριών Ιεραρχών. Λέγεται και **Γιορτή των Γραμμάτων**, γιατί και οι Τρεις Ιεράρχες ήταν **μεγάλοι Δάσκαλοι**.

Οι Τρεις Ιεράρχες είναι ο **Μέγας Βασίλειος**, ο **Ιωάννης ο Χρυσόστομος** και ο **Γρηγόριος ο Θεολόγος**.

Είχαν και οι τρεις τους πολύ καλές μητέρες, που τους βοήθησαν να γίνουν καλοί άνθρωποι και να αγαπήσουν τα γράμματα και τον Χριστό. Σπούδασαν στις πιο μεγάλες σχολές της εποχής τους. Είναι σπουδαίο ότι βοήθησαν τους φτωχούς και όλους όσους είχαν ανάγκη.

Ο Βασίλειος ίδρυσε νοσοκομεία, ορφανοτροφεία και σχολεία. Για το φιλανθρωπικό του έργο η εκκλησία μας τον ονόμασε Μέγα.

Ο Ιωάννης είχε το χάρισμα να μιλά πολύ όμορφα και γι' αυτό ονομάστηκε Χρυσόστομος.

Ο Γρηγόριος με τον λόγο του έφερνε τους ανθρώπους κοντά στον Θεό, γι' αυτό και ονομάστηκε Θεολόγος.

ΑΠΟΚΡΙΕΣ - ΣΑΡΑΚΟΣΤΗ

2 Το καρναβάλι

Ο Φλεβάρης έχει βάλει
τη σφραγίδα «**Καρναβάλι**».
Κι ύστερα φωνάζει: «Εμπρός,
τώρα γλέντι και χορός!»

Μύτες γίνονται μυτάρες
και τα αυτιά γίναν αυτάρες.
Να μαλλούρες και γυαλάκια,
στοματάρες και μουστάκια.

Καουμπόηδες, Χιονάτες,
Με παπούτσια γάτοι, γάτες,
πειρατές και βασιλιάδες,
μασκαράδες, μασκαράδες!

Ποπό! χρώματα, στολές
γέλια, θόρυβος, χαρές!
Έμπα αγόρι, μπες κοπέλα
στου καρναβαλιού την τρέλα.

Να 'χαμε όλη τη χρονιά
χαρτοπόλεμο, παιδιά!
Μα κι **οι Απόκριες** κάθε μήνα,
μουσικές και σερπαντίνα.

Κουτσοφλέβαρε λεβέντη,
τ' άναψες καλά το γλέντι.
Γρήγορα να φέρεις πάλι,
χορό, γέλια, καρναβάλι.

Ρένα Καρθαίου (ανακτήθηκε 25/9/2024 από <https://www.sansimera.gr/anthology/136>)

1

Στο ποίημα υπογραμμίζω τις μεταμφιέσεις και συμπληρώνω τις προτάσεις.

1. Ο αδερφός μου φόρεσε ένα καπέλο και κρατούσε ένα λάσο.
Τι είναι ντυμένος; _____
2. Εγώ έχω μαύρο μαντίλι στο κεφάλι, γάντζο στο χέρι και κάλυπτρο στο μάτι. Τι είμαι; _____
3. Η αδερφή μου φόρεσε μια στολή πριγκίπισσας παραμυθιού. Τι είναι; _____
4. Ο Νίκος έβαλε κορόνα στο κεφάλι και κόκκινη κάπα στην πλάτη.
Τι είναι; _____

3 Σαρακοστή

Μετά το κάψιμο του Καρνάβαλου, την τελευταία Κυριακή της Αποκριάς, αρχίζει η Σαρακοστή. Η **Καθαρά Δευτέρα** είναι η πρώτη μέρα της Σαρακοστής. Τη μέρα αυτή, το έθιμο είναι να πηγαίνουμε στην εξοχή, να τρώμε νησίσιμα φαγητά και να πετάμε **χαρταετό**. Έχει διάρκεια 7 εβδομάδες. Κάθε Παρασκευή, τις πρώτες πέντε εβδομάδες, στην εκκλησία γίνεται η λειτουργία των **Χαιρετισμών**, που είναι αφιερωμένη στην Παναγία.

Τα παλιά χρόνια οι νοικοκυρές έφτιαχναν με ζυμάρι την **κυρα-Σαρακοστή**, μια γυνάικα χωρίς στόμα, με χέρια σταυρωμένα και επτά πόδια. Κάθε πόδι συμβόλιζε και μία εβδομάδα της Σαρακοστής. Την κρεμούσαν στο σπίτι και κάθε εβδομάδα έκοβαν το ένα ποδαράκι της κυρα-Σαρακοστής. Το τελευταίο πόδι κοβόταν το Μεγάλο Σάββατο.

Η Σαρακοστή είναι περίοδος **νηστείας**. Όσοι νηστεύουν τρώνε μόνο λαχανικά, όσπρια, φρούτα, θαλασσινά. Δεν τρώνε κρέας, ψάρι, γάλα, αυγά.

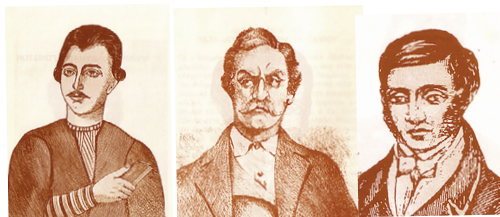
1 Πώς συνδέεται η Σαρακοστή με τη χιορτή του Πάσχα;

2 Τι μπορεί να συμβολίζει το έθιμο του χαρταετού; Αναζητούμε πληροφορίες για την προέλευσή του.

25Η ΜΑΡΤΙΟΥ

4 Η Φιλική Εταιρεία

Σε μια παραθαλάσσια πόλη του Εύξεινου Πόντου, την Οδησσό, ζουν πολλοί Έλληνες. Είναι έμποροι, ναυτικοί, τραπεζίτες, τεχνίτες, σπουδαστές. Να τρεις Έλληνες έμποροι: ο Νικόλαος Σκουφάς, ο Αθανάσιος Τσακάλωφ και ο Εμμανουήλ Ξάνθος. Αγαπούν την πατρίδα τους και θέλουν να απελευθερώσουν τους Έλληνες. Γιατί να υπακούν στις προσταγές του Οθωμανού σουλτάνου; Έχουν κι αυτοί δικαίωμα να ζουν ελεύθεροι.

Οι τρεις συμπατριώτες καταστρώνουν σχέδιο μυστικό να ξεσηκώσουν τους Έλληνες σε επανάσταση. Συμφωνούν να ιδρύσουν μια μυστική εταιρεία που θα προετοιμάσει την επανάσταση. Ψιθυρίζουν σε κάποιους την ιδέα τους, αλλά αυτοί φοβούνται και είναι διστακτικοί. Κάποιοι άλλοι ενθουσιάζονται και συμφωνούν με τα επαναστατικά σχέδια. Γνωρίζουν τις ιδέες του Ρήγα Φεραίου. Έχουν ακούσει για τους αγώνες των Σουλιωτών και των ναυτικών. Γιατί να μη βοηθήσουν; Δέχονται με χαρά.

Γιολάντα Χατζή, Πέτρος Χριστούλιας, *Η Φιλική Εταιρεία*

1 Κυκλώνω τη σωστή απάντηση.

1. Η Οδησός είναι πόλη

- ☐ α στην Ελλάδα
- ☐ β στον Εύξεινο Πόντο

2. Ο Σκουφάς, ο Τσακάλωφ και ο Ξάνθος ήταν:

- ☐ α έμποροι
- ☐ β τραπεζίτες

3. Η Φιλική Εταιρεία προετοίμασε

- ☐ α την ελληνική επανάσταση
- ☐ β τα ελληνικά σχολεία

2 Συζητούμε στην τάξη.

- Γιατί η Φιλική Εταιρεία έπρεπε να είναι μυστική;
- Τι νομίζετε ότι έλεγαν μεταξύ τους οι τρεις ιδρυτές της Φιλικής Εταιρείας; Να παίξετε τον διάλογο.

3 Η 25η Μαρτίου στην Ελλάδα είναι διπλή γιορτή! Θυμόμαστε τι γιορτάζουμε.

Το γλωσσάρι μας

βιωματικός -ή -ό (επίθ.): αυτός που βασίζεται σε όσα ζούμε και κάνουμε.

γεωλογία (η): επιστήμη που μελετά τη Γη και τις αλλαγές που γίνονται σε αυτή με τα χρόνια.

διαλεχτός -ή -ό (επίθ.): αυτός που ξεχωρίζει γιατί είναι πολύ καλός.

διανυκτερεύω (ρήμα): περνώ τη νύχτα σε κάποιο μέρος.

διστακτικός -ή -ό (επίθ.): αυτός που δεν είναι σίγουρος να κάνει κάτι από φόβο ή αμφιβολία.

εμπειρίες (οι): όλα όσα ζούμε και θυμόμαστε γιατί μας έκαναν μεγάλη εντύπωση.

έργο τέχνης (το): κάθε καλλιτεχνική δημιουργία που ξεχωρίζει για την ομορφιά της.

καύσωνας (ο): πολύ μεγάλη ζέστη που κρατάει πολλές μέρες.

καφάσι (το): ξύλινο ή πλαστικό κουτί για να βάζουμε φρούτα ή λαχανικά.

κέδρος (ο): δέντρο που έχει σχήμα σαν έλατο, με ψηλό και ίσιο κορμό.

μετεωρίτης (ο): ένα αντικείμενο από το διάστημα που πέφτει πάνω στη γη.

πέρατα της γης (τα): φράση που σημαίνει τα πιο μακρινά μέρη του κόσμου.

περιηγούμαι ψηφιακά: βλέπω ή εξερευνώ μέρη χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικές συσκευές, όπως τάμπλετ ή υπολογιστή.

ποικίλος -η -ο (επίθ.): αυτός που έχει πολλά διαφορετικά είδη ή μορφές.

προθήκη (η): γυάλινο κουτί όπου βάζουμε αντικείμενα για να τα βλέπουν όλοι, συνήθως στα μουσεία.

στάθμη (η): το ύψος που φτάνει το νερό σε μια λίμνη, στη θάλασσα ή σε ένα ποτάμι.

τιμητική: η φράση «έχω την τιμητική μου» σημαίνει ότι τραβάω το ενδιαφέρον και όλοι μιλούν ή ασχολούνται με εμένα.

φρικαλέος -α -ο (επίθ.): αυτός που προκαλεί φόβο, ο απαίσιος

χάρισμα (το): ικανότητα ή ταλέντο που έχει κάποιος από τη φύση του.

Βιβλιογραφική αναφορά

Ευθυμίου, Α., Δήμος, Η., Μητσιάκη, Μ., & Αντύπα, Ι. (χ.χ.). *Εικονογραφημένο λεξικό Α', Β', Γ' Δημοτικού: Το πρώτο μου λεξικό*. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «Διόφαντος».

Μπαμπινιώτης, Γ. Δ. (2002). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* (2η έκδ.). Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε.

(Σημείωση: Οι ορισμοί προσαρμόστηκαν σύμφωνα με τις ανάγκες του Βιβλίου Μαθητή της Β' τάξης)

Πηγές εικόνων - κειμένων

3η ενότητα - BM	
Τα κείμενα 4 και 6 είναι πρωτότυπα δημιουργήματα της συγγραφικής ομάδας	
Κείμενο 1 - Σελ. 10	Συγγραφική ομάδα με πληροφορίες από την ιστοσελίδα https://www.scoutsofathens.gr/scoutgame/η-ουρα/ . Ανακτήθηκε 18/9/2024
Κείμενο 2 - Σελ. 12	Συγγραφική ομάδα με πληροφορίες από την ιστοσελίδα https://www.youtube.com/watch?v=92SoVGCcgJs .
Κείμενο 3 - Σελ. 17	Pankhurst, K. (2018). <i>Μια φορά και έναν καιρό: Υπέροχες γυναίκες που άλλαξαν τον κόσμο</i> . Μεταίχμιο (έχει γίνει πρωτότυπη εγγραφή)
Κείμενο - Σελ. 18	Μουσείο Παλαιοντολογίας και Γεωλογίας. Ανακτήθηκε 18/9/2024 από https://www.geol.uoa.gr/tmima/moyseia/moyseio_palaiontologias_kai_geologias/
Κείμενο 5 - Σελ. 25	Αγγέλου, Α. & Σίνη, Ε. (2014). <i>Τα ΜΕΓΑΛΑ ψέματα του μικρού Ερμή</i> . Παπαδόπουλος
Κείμενο 7 - Σελ. 28	Lallemand, O. (2021). <i>Ο λύκος Ζαχαρίας και το μυστήριο στο μουσείο</i> . Παπαδόπουλος
4η ενότητα - BM	
Τα κείμενα 2, 3 και 7 είναι πρωτότυπα δημιουργήματα της συγγραφικής ομάδας	
Κείμενο 1 - Σελ. 34	Τσιαμπόκαλου, Γ. (2008). <i>Πώς να καταβροχθίσετε ένα ουράνιο τόξο</i> . Καστανιώτης
Κείμενο 4 - Σελ. 40	Ο Μάκης Ενζυμάκης και η μάχη στο στομάχι. Ανακτήθηκε 30/9/2024 από https://www.youtube.com/watch?v=5VImIO6-mAk (έχει γίνει πρωτότυπη εγγραφή)
Κείμενο 6 - Σελ. 42	Martinello, J. (2020). <i>Οδοντοβουρτσάκιας εναντίον Τρυποδόντη</i> . Φουρφούρι
Κείμενο 8 - Σελ. 47	Φωτεινάκη, Φ. (2022). <i>Να σε κάνω μια αγκαλιά</i> . Διόπτρα
Κείμενο 9 - Σελ. 49	Παπαγιάννη, Μ. (2020). <i>Η χύτρα που κελαηδούσε ιστορίες</i> . Πατάκης
Κείμενο 10 - Σελ. 51	Ρουγγέρη, Κ. (2009). <i>Παραμυθομαγειρική-Τα πράσινα</i> . Ψύχαλος
Κείμενο 11 - Σελ. 52-53	Νιωτάκη-Κολιού, Α. (2001). <i>Βία, σειρά Χρυσό σταφύλι</i> . Άγκυρα.
5η ενότητα - BM	
Τα κείμενα 1, 2, 4 και 6 είναι πρωτότυπα δημιουργήματα της συγγραφικής ομάδας	
Κείμενο 3 - Σελ. 63	Δραγούμη, Ι.Μ. (2024). <i>Τα φύλλα των δέντρων</i> . Στο Α. Ορφανού (Επιμ.) Παραμύθια του Εκπαιδευτικού Ομίλου, Καρλ Έβαλντ, Πηνελόπη Δέλτα, Ιουλία Δραγούμη. Απόπειρα.
Κείμενο 5 - Σελ. 66	<i>Η κυρα-Καλή και οι 12 μήνες</i> Ανακτήθηκε 25/9/2024 από https://www.youtube.com/watch?v=ICkXfhjl2Ak (έχει γίνει πρωτότυπη εγγραφή)
Κείμενο 7 - Σελ. 69	Καριωτάκη, Μ. (2019). <i>Η περιπέτεια της Πλαστικούρας</i> . Ελληνοεκδοτική
Κείμενο 8 - Σελ. 73	Sandvold, B.L., Perritano, Y. & Perritano, J. (2011). <i>Εγκυκλοπαίδεια για Παιδιά. Ο κόσμος της γνώσης στα χέρια σου</i> . Susaeta
Κείμενο 9 - Σελ. 74	Αγγέλου, Α. & Σίνη, Ε. (2018). <i>Ο μικρός Κοπέρνικος και το πάρκο των Δεινοσαύρων</i> . Παπαδόπουλος
ΕΠΕΤΕΙΑΚΑ	
Τα κείμενα 1 και 3 είναι πρωτότυπα δημιουργήματα της συγγραφικής ομάδας	
Κείμενο 2 - Σελ. 79	Καρθαίου, Ρ. <i>Το καρναβάλι</i> . Ανακτήθηκε 25/9/2024 από https://www.sansimera.gr/anthology/136)
Κείμενο 4 - Σελ 80-81	Χατζή, Γ. & Χριστούλιας, Π. (2020). <i>Η Φιλική Εταιρεία</i> . Καστανιώτης

Οι φωτογραφίες του βιβλίου είναι από Freepik, Adobe Stock

- σελ. 17 η φωτογραφία κάτω δεξιά ©Self-Portrait Dedicated to Leon Trotsky by Frida Kahlo_Amaury Laporte is licensed under CC BY 2.0.

- σελ. 57 ο πίνακας του Cezanne είναι από ©Paul Cézanne - http://www.petitpalais.paris.fr/fr/collections/les-saisons-le-printemps-lete-lautomne-lhiver_Cezanne, L'Automne - File:Cézanne, L'Été.jpg - Cézanne, L'Hiver.jpg Public Domain | ©Paul Cézanne - Paris Musées_Paul Cézanne - Les quatre saisons - Le printemps - PPP3048 - Musée des Beaux-Arts de la ville de Paris_Public Domain https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cézanne,_L'Automne.jpg

- σελ. 78 η εικόνα των Τριών Ιεραρχών είναι από 7045621303_8514d75ab1_k.jpg_Michael Hadjimichael's flickr_CC BY-NC-SA 2.0

- σελ. 80 1. Xanthos_AnonymousUnknown author_ <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3296576> _Public domain_via Wikimedia Commons | 2. Nikolaos Skoufas_ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CE%BD%CE%B1> _Public Domain | 3. Tsakalov_AnonymousUnknown author_Public domain, via Wikimedia Commons

- σελ. 81 Filiki Eteria flag.svg_Phillly boy92_ <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/03/Philiki.jpg>_creative_commons

